

Globális környezeti kihívások és az amerikai hozzáállás – fókuszban a Willow Project

Jelige: KJA910

Kézirat lezárása: 2024.11.26.

Tartalomjegyzék

I.	Előszó	3
II.	Dolgozat felépítése, célja	3
III.	Nemzetközi normatív háttér	5
	1. UNFCCC	7
	1.1. Előzmények	7
	1.2. UNFCCC mint “anyaszerződés”	8
	1.3. UNFCCC célkitűzései	9
	1.4. UNFCCC alapelvei	9
	1.5. Felek kötelezettségei	10
	1.6. UNFCCC – COP	11
	2. Kiotói Jegyzőkönyv	12
	2.1. Tárgyalások	13
	2.2. Kötelezettségek	13
	3. Párizsi Egyezmény	16
	3.1. Célkitűzések	17
	4. 2021. évi glasgow-i paktum	21
IV.	Willow Project bemutatása	23
	1. USA környezetvédelmi törvénye	24
	2. Willow Project előzmények	27
	3. Willow Project	31
	4. #StopWillow	32
	5. Gazdasági szempontok	33
	6. Geopolitikai helyzet	35
V.	Összefoglalás	36
VI.	Irodalomjegyzék	40
	1. Jogforrások és egyéb dokumentumok	40
	2. Források	40
	3. Internetes források	42
VII.	Ábrajegyzék	45

I. Előszó

„El sem tudjuk képzelni a jövő embereinek szenvedését, ezért nem is teszünk túl sokat értük. Amit most csinálunk, az olyan károkat okoz, amelyek csak évtizedek múlva fognak bekövetkezni (...) A klímaváltozás legrosszabb aspektusai visszafordíthatatlanok lesznek. A kihalásokat és az óceán felmelegedését nem lehet megoldani, bármennyi pénze is lesz a jövő embereinek.”

/Kim Stanley Robinson/

Bár ez az idézet csupán egy sci-fi könyvből származik, úgy gondolom igencsak helytálló a jelen világban. Hiszen nem ez történik a föld körül? Nézzük meg a „Climate Clock” -ot (azaz ún. klímaórát), amely azt az időt számolja vissza, mely az emberiség számára hátra van a globális felmelegedés korlátozására. Tehát amint letelik ez az idő, az éghajlatváltozás negatív hatásai visszafordíthatatlanul bekövetkeznek, ugyanis azt az időt jelöli az óra, amíg a globális hőmérséklet-emelkedést 1,5°C alatt tudnánk tartani az iparosodás előtti szinthez képest. Ez az óra több fővárosban is ki van helyezve digitális formában, például New York-ban, Szöulban, valamint Glasgow-ban is. Dolgozatom megkezdésekor 4 év 302 nap 5 óra 22 perc és 28 másodperc volt hátra.¹

II. Dolgozat felépítése, célja

Kutatómunkámban szeretném minél átfogóbban a legfontosabb környezetvédelmi szerződéseket ismertetni. Kezdve azok előzményeivel, majd felépítésükkel, illetve célkitűzéseikkel. Ezekre reflektálva bemutatom az USA ezirányú környezetvédelmi tevékenységét, kiemelve egy olajfűrási projektet, amely generációmban nagy visszhangot generált, illetve évekkel ezelőtt az én érdeklődésem is felkeltette.

Dolgozatom elején alapvető környezetvédelemmel kapcsolatos fogalmakat szeretném tisztázni, hogy érthetőek legyenek kutatásom további szakaszai, illetve megállapításaim. Mivel az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye - ahogy a nevéből is adódik – csupán egy keretet ad az ezt követő megállapodások számára, így fokozott körültekintéssel vizsgáltam, hogy minél kézzel foghatóbbak legyenek az ennek alapján létrejött későbbi szerződések.

¹ Climate Clock <https://climateclock.world/>

Részletesen kitérek a keretegyezmény előzményeire, célkitűzéseire, alapelveire, intézményi berendezkedésére, kötelezettségvállalásokra, illetve a részes felekre, valamint a csatlakozásra vonatkozó feltételekre is. Teszem ezt abból a célból, mert a klímaváltozás elleni küzdelem első nemzetközi kulcsdokumentumáról beszélünk, amelynek egyébként részese az Amerikai Egyesült Államok is. Ezt követően a Kiotói Jegyzőkönyv aspektusait vizsgáltam, szintén az előzményeket, a szerződés tárgyalását és a kötelezettségeket egyaránt figyelembe véve. Fontosnak tartottam, hogy a kvóta-kereskedelemről is kicsit részletesebben említést tegyek a jelentősége okán. Majd a Párizsi Egyezményt foglaltam össze, feldolgozva a preambulumát, illetve célkitűzéseit, hangsúlyt fektetve a nemzetileg vállalt hozzájárulásokra. Végül pedig a 2021. évi Glasgow-i Paktumról írtam, megemlítve egyben annak tárgyalását, illetve kiemelve a célkitűzéseit. Céлом e négy szerződés vizsgálatával, hogy feltárjam a klímaváltozás elleni küzdelem égisze alatt létrejött szerződések keretrendszerét.

Dolgozatom második felében pedig a világ egyik legnagyobb szén-dioxid-kibocsátójának,² az Amerikai Egyesült Államoknak a hozzáállását, céljait vizsgálom a nemzetközi környezetvédelmi kötelezettségekkel összefüggésben. Fókuszban a 'Willow Project' nevű amerikai tervezet áll, amelynek története 1999-ben indult, tanulmányom során pedig minden aspektusa részletesen kifejtésre kerül. Mivel pályamunkám elkészítésekor a projekt elfogadása igencsak újkeletű volt, viszonylag kevés forrás állt a rendelkezésemre. Továbbá az amerikai alkotmány sem éppen a leggazdagabb környezethez való jog elismerése szempontjából. Viszont dolgozatom célja magát az ún. 'Willow Project'-et bemutatni kitérve arra, hogy milyen történeti előzményekkel rendelkezik, valamint a negatív és pozitív oldalait is részletesen ismertetem. A projekt megítélése viszont nehéz, mivel még meg sem építették, továbbá 30 évig tervezik működtetni, és a későbbi következményeket igencsak komplikált ennyire előre megállapítani, ugyanakkor most remek elemzési lehetőség kínálkozik arra, hogy az USA nemzetközi környezetvédelmi vállalásaival összevessük a Willow Project egyes céljait, ez lenne a tudományos elemzésem célja.

Feltehetjük a kérdést, hogy mégis miért egy Amerikában lezajló, potenciálisan környezetszennyező vagy legalábbis környezetet terhelő tevékenységet választottam a kutatásom témájának? Nos, úgy gondolom, mivel az USA a második legnagyobb szén-dioxid kibocsátó³ a Földön, így szerettem volna erre az országra „kihegyezni” dolgozatomat. Hiszen, ha a legnagyobb kibocsátó országok pl. Kína vagy az USA nem tartják be a környezetvédelmi

² CO2 Emission by Country, 2024. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/co2-emissions-by-country>

³ Uo.

szerződésekből fakadó kötelezettségeiket, akkor sajnos nem tudunk elérni jelentős áttörést a környezetünk szennyezésének csökkentése tekintetében. Magával a Willow Projecttel a közösségi médiában találkoztam; amikor annak tervezetét elfogadták, hihetetlen mértékű visszhangja volt a különböző internetes platformokon. Rengetegen tüntettek, illetve elérhető volt még egy előre megírt levél⁴ is az amerikai elnöknek, amelyet egy internetes oldalon keresztül el lehetett küldeni, kimutatva ezzel a felháborodást, amelyet a projekt kiváltott az emberekből. Felkeltette az érdeklődésem, hogy valóban jogosak-e azok a kijelentések a tüntetőktől, akik szerint a Willow Project visszafordíthatatlanul tönkre tenné a következő generációk egészséges jövőjét. Felmerült bennem továbbá az a kérdés is, hogy vajon nemzetközi jogi szempontból megállja-e a helyét egy ilyen projekt a nemzetközi környezetvédelmi szerződésekkel és az azokból fakadó nemzetközi kötelezettségekkel összefüggésben?

Úgy vélem, a téma rendkívül releváns napjainkban, hiszen az ipari forradalomtól kezdődően rohamosan megnövekedett többek között (de főként) a szén-dioxid kibocsátás, amelyek megemelkedett üvegházhatáshoz vezettek.⁵ Bízom benne, hogy dolgozatommal egy átfogó, részletes, illetve gondolatébresztő betekintést tudok nyújtani az olvasó számára az általam választott témába, melyben a XXI. század egyik legnagyobb problémája kerül napirendre: a környezetszennyezés, amelyhez ez a projekt is jelentős mértékben hozzájárulhat. Céлом, hogy dolgozatom utolsó soraihoz érve maga az olvasó is rendelkezzen a lehető legátfogóbb ismerettel a kutatásom témájáról, valamint a dolgozat tárgyának a bolygónkra gyakorolt hatásának fontosságáról. Tudományos elemzésem célja egyben az is, hogy jobban megértsük a nemzetközi környezetjogi kötelezettségek jelentését, gyakorlati alkalmazását.

III. Nemzetközi normatív háttér

„A klímaváltozás elleni küzdelem tétje nagyobb, mint a hagyományos nemzetközi jogi kérdések a nemzetek közötti békéről, az egyéni jólétről vagy a gazdasági helyzet fejlesztéséről.”⁶

⁴ Protect the Arctic. Take Action. <https://www.protectthearctic.org/i-can-help>

⁵ IPCC, 2014: Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland 4.o.

⁶ Mayer, Benoit: The International Law on Climate Change, The Chinese University of Hong Kong; Cambridge University Press, New York, 2018. 1.o.

A XVIII. század második felétől egyre gyorsuló ütemben haladó gazdasági, ipari, mezőgazdasági fejlődés vette kezdetét.⁷ Ennek következményeként egy előre nem látható, a környezetre, illetve emberiségre negatív hatást kifejtő, visszafordíthatatlan folyamat is kezdetét vette. Ez nem más, mint az üvegházhatás, amely éghajlatváltozást eredményez. Az üvegházgázok gyarapodása eredményeként az éghajlat felmelegedése reális környezeti kockázat és ennek korlátozása, illetve főként megakadályozása az emberiség legfőbb érdeke. Egyes, a Föld légkörében előforduló gázok olyan funkciót töltenek be, mint a melegházak üvegbúrája: beengedik a Nap hőjét, visszafelé – tehát a világűr felé – azonban útját állják annak, globális felmelegedést okozva ezzel. Ezeknek az üvegházhatású gázoknak a többsége a természetben is megtalálható, de az emberi tevékenységek következtében megnövekedett a koncentrációjuk, különösen a következő üvegházhatású gázoké:

- szén-dioxid,
- metán,
- dinitrogén-oxid,
- fluortartalmú gázok.

A globális felmelegedés legfőbb oka az emberi eredetű szén-dioxid, amelynek légköri koncentrációja 2020-ban 48%-kal volt magasabb, mint 1750 előtt (azaz az iparosodást megelőzően).⁸

Az éghajlatváltozás a tengerszintet, a hótakarót és a csapadékot is negatívan befolyásolja. A levegő hőmérsékletének megemelkedése is rendkívüli mértékben hatással van a vízgyűjtőkre, illetve az ökoszisztémákra. A fejlődő országok alacsony bevételű gazdaságai, háztartásai különösen „megérzik” az éghajlatváltozás káros hatásait. Többek között azért is, mert az éghajlatváltozás hatásai közé tartozik a viharok, hurrikánok, árvizek, földcsuszamlások, szélsőséges hőhullámok, aszályok, vízhiányok, erdőtüzek és egyéb katasztrófák gyakoriságának és súlyosságának növekedése, valamint az olyan lassú fejlemények, mint a tengerszint emelkedése, az esőzési minták fokozatos változása, a permafroszt olvadása, valamint az állat- és növénypopulációk csökkenése és elvándorlása, továbbá e jelenségek közvetlenül vagy közvetve az emberi jogok, többek között az élethez, a vízhez és a megfelelő higiéniai létesítményekhez, az élelmiszerhez, az egészséghez és a lakhatáshoz való jog

⁷ Faragó T.; Gyebnár I.; Lánszki I.; Mersich I.; Mika J.; Pálvölgyi T.; Poós M.; Sudár J.; Szalai S.; Szerdahelyi Gy.; Szoboszlai M.: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Keretegyezménye az Éghajlatváltozásról. ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest, 1992. (szerk.: Faragó T.; Pálvölgyi T.) 6.o.

⁸ Az éghajlatváltozás okai, üvegházhatású gázok https://climate.ec.europa.eu/climate-change/causes-climate-change_hu

maradéktalan gyakorlását is fenyegetik, és az éghajlatváltozás hatásai rontják az országok fejlődési kilátásait, növelik az aszály, az éhínség, és ezáltal a konfliktusok és a kényszerű lakóhelyelhagyás kockázatát, elmélyítik a meglévő sebezhetőségeket, egyenlőtlenségeket és a nemi alapú megkülönböztetést. Emiatt a fejlődő országok „jobban ki vannak téve a veszélynek, és mivel ezekben az országokban a legszegényebb és ma is legsérülékenyebb lakosság – köztük a nők, akik a világ legszegényebb rétegének 70%-át teszik ki – még jobban érintett, mivel lakásaik jellemzően áradásoknak, földcsuszamlásoknak, aszályoknak stb. jobban kitett területeken helyezkednek el”.⁹

Erre megoldási kísérletként fogadták el az államok az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezményét, a United Nations Framework Convention on Climate Change, (továbbiakban: UNFCCC)-t, amely biztosítja az éghajlatváltozás mérséklésére és hatásaihoz való alkalmazkodásra irányuló összehangolt nemzetközi fellépés alapját. Rendelkezései előretekintőek, innovatívak és szilárdan beágyazódnak a fenntartható fejlődés koncepciójába. Az Egyesült Államok számos környezetvédelmi tárgyú nemzetközi szerződés aláírásától tartózkodott az elmúlt évtizedekben, érvként elsősorban mindig a környezetvédelmi szabályozásnak az amerikai gazdaságra gyakorolt negatív hatását felhozva.¹⁰ Ennek ellenére azért több szerződést mégis ratifikált az USA, köztük van az UNFCCC is.

1. UNFCCC

1.1. Előzmények

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése létrehozta a 45/212. számú határozattal az Éghajlatváltozási Keretegyezmény Kormányközi Tárgyaló Bizottságát, az Intergovernmental Negotiating Committee-t (továbbiakban: INC), mint a Közgyűlés égisze alatt zajló egységes kormányközi tárgyalási folyamatot.¹¹

Az INC röpké 15 hónap alatt véglegesítette a keretegyezmény szövegét, melyet 1992. május 9-én New Yorkban elfogadtak, majd júniusban Rio de Janeiro-ban egy multilaterális

⁹ Jelentés az éghajlatváltozásnak a fejlődő országok veszélyeztetett lakosságára gyakorolt hatásairól https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0115_HU.html

¹⁰ Henriett Horváth: A környezetvédelem alkotmányos szabályainak jelentősége az USA-ban, tekintettel a 2016. évi elnökválasztás eredményére, 2016. <https://arsboni.hu/kornyezethez-valo-jog-hianya-az-amerikai-alkotmanyban/>

¹¹ 71st plenary meeting 1990. 45/212. Protection of global climate for present and future generations of mankind <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/1990/257.pdf>

világtalálkozón írtak alá az államok. 1994-ben lépett hatályba március 21-én, 90 nappal azután, hogy az ötvenedik állam is ratifikálta. Az UNFCCC-t végül 195 ország ratifikálta.¹²

1995-ben az INC befejezte az egyezmény végrehajtásának előkészítésére irányuló munkáját. Az Egyezmény Feleinek Konferenciája, azaz a Conference of the Parties to the Convention (továbbiakban: COP) lett az Egyezmény legfelsőbb testülete, amely az év elején Berlinben tartotta első ülészakát (COP 1). Az egyezmény részes felei egyetértettek abban, hogy az egyezményben az iparosodott országok számára tett kötelezettségvállalások nem megfelelőek, és elindították a "berlini mandátumról" szóló tárgyalásokat a további kötelezettségvállalásokról. Ennek eredményeként a COP 1 létrehozta a berlini mandátummal foglalkozó *ad hoc* csoportot a tárgyalások lefolytatására.

Az egyezmény keretében a nemzetközi közösség felismerte, hogy az emberek és a környezet védelmének és az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésének érdekében együttesen kell fellépnie.¹³ Az aláíró országok között az USA természetesen a fejlett országok csoportjába tartozik.

1996-ban az IPCC Genfben véglegesítette a második értékelő jelentését, melyben arra az eredményre jutottak a bizonyítékok mérlegelését követően, hogy valóban veszélyt jelent az emberi és gazdasági fejlődésre az éghajlatváltozás, melyet emberi tevékenység okoz. A jelentésben költséghatékony, a fenntartható fejlődéssel azonos célú lépéseket javasoltak, melyeknek az élelmezésbiztonsággal, a társadalmi igazságossággal és a nemzetek gazdagságával összeegyeztethetőnek kell lennie. Az UNFCCC 17. cikk 1. pontja szerint a COP „bármelyik rendes ülészakon az Egyezményhez csatolható jegyzőkönyveket fogadhat el”¹⁴.

Ezek alapján a COP 3 decemberben elfogadta a Kiotói Jegyzőkönyvet, amely végül csak 2005. február 16-án lépett hatályba.

1.2 UNFCCC mint “anyaszerződés”

A Keretegyezmény alapfogalmakat definiál, melyeket későbbi nemzetközi egyezmények fel tudtak és tudnak használni, így azoknak már ezeket nem kell meghatározniuk. Emiatt úgynevezett anyaszerződés és a lehető legpuhább soft-law. Nincsenek nevesített kötelezettségek, nincsenek kiemelve külön iparágak sem, ennek az az oka, hogy így a nagyobb,

¹² Magnus, Ulrich: Climate Change: International Law and Global Governance: Volume I: Legal Responses and Global Responsibility: Injunctions against Climate Change? (szerk.: Oliver C. Ruppel, Christian Roschmann and Katharina Ruppel-Schlichting); Nomos Verlagsgesellschaft mbH, Germany, 2013. 835. o.

¹³ ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény

¹⁴ Uo. 17.cikk 1. pont

éghajlatváltozás szempontjából fontosabb, nagyobb kibocsátással rendelkező államok, például az USA vagy Kína is csatlakozzanak az egyezményhez. Hasonló okból szintén nincsenek nevesítve konkrét anyagok, amelyek kibocsátását csökkenteni kellene. Ennek az az oka, hogy azok az államok, akiknek például metán kibocsátásuk magas, de a szén-dioxid alacsonyabb, azok nem szerették volna, hogy a metán kibocsátás csökkentése konkrétan nevesítve legyen, emiatt természetes és antropogén gáznemű alkotóelemekként szerepelnek a csökkenteni kívánt üvegházhatású gázok a szerződésben.

1.3. UNFCCC célkitűzései

A Keretegyezmény 2. cikke alapján „ezen Egyezménynek és minden kapcsolódó - a Felek Konferenciája által elfogadásra kerülő - jogi dokumentumnak a végső célja az Egyezmény vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően az üvegház-gázok légköri koncentrációinak stabilizálása olyan szinten, amely megakadályozná az éghajlati rendszerre gyakorolt veszélyes antropogén hatást. Ezt a szintet olyan időhatáron belül kell elérni, ami lehetővé teszi az ökológiai rendszerek természetes alkalmazkodását az éghajlatváltozáshoz, továbbá, ami biztosítja, hogy az élelmiszer-termelést az éghajlatváltozás ne fenyegetse, valamint, ami módot nyújt a fenntartható gazdasági fejlődés folytatódására”.¹⁵

Viszont az egyezmény nem tartalmazza azt az értékhatárt, amelyet a célkitűzés eléréséhez be kellene tartani, valamint a szabályozandó üvegházhatású gázok listáját sem foglalták bele. Az egyezmény csak a szén-dioxidra vonatkozik, illetve a Montreali Jegyzőkönyv¹⁶ által nem szabályozott egyéb gázokra, amelyek szintén hozzájárulnak az ózonréteg károsodásához.

1.4 UNFCCC alapelvei

Az Egyezmény alapelveit a 3. cikk tartalmazza, mely kimondja, hogy a Feleknek a saját lehetőségeiknek megfelelően meg kell óvniuk az éghajlati rendszert a jelenlegi, és a jövő generációi érdekében, és így az éghajlat változás káros hatásaival szemben meg kell tenniük a szükséges lépéseket; ezeket akár más érdekelt országokkal együttműködve is végrehajthatják. Ennek megfelelően az egyezmény végrehajtása érdekében hozott intézkedéseknek el kell kerülniük a gazdaságra nehezedő szükségtelen terheket. Így költségek minimalizálásának egyik módja lehet az intézkedések közös végrehajtása.

¹⁵ ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény 2. cikk

¹⁶ 1988. évi Montreali jegyzőkönyv az ózonréteget lebontó anyagokról

Figyelemmel kell lenniük a Feleknek a fejlődő országok igényeire, körülményeire, akikre az Egyezmény aránytalan vagy rendkívüli terhet ró. Ezt tükrözi az egyezmény azáltal, hogy különbséget tesz az I. mellékletben szereplő felek és az egyezmény az I. mellékletében nem szereplő részes felek között. E két alapvető csoporton belül további megkülönböztetésekre kerül sor a Felek eltérő kapacitásainak, sajátos helyzetének figyelembevétele érdekében. Ezenkívül az egyezmény elismeri, hogy a fejlődő országok bizonyos csoportjai különösen érzékenyek az éghajlatváltozás káros hatásaira. Ezek közé tartoznak az alacsonyan fekvő part menti területekkel rendelkező országok, valamint az elsivatagosodásra és aszályra hajlamos országok.¹⁷

A Feleknek joguk van a fenntartható fejlődésre és célszerű azt előmozdítaniuk. Az éghajlati rendszerben fellépő - az emberek által okozott - változások kivédésére hozott politikai lépéseknek és intézkedéseknek összhangban kell lenniük az egyes Felek sajátos viszonyaival és integrálódniuk kell a nemzeti fejlesztési programokba, számításba véve, hogy a gazdasági növekedés elengedhetetlen ahhoz, hogy az éghajlatváltozás kezelésére intézkedéseket lehessen hozni.¹⁸

Végül utolsó alapelvként az Egyezmény a Felek együttműködését írja elő egy támogató, nyitott gazdasági struktúra kiépítésére, amely elősegíti a fenntartható gazdasági növekedést, illetve fejlődést, amely az éghajlatváltozás problémáival szembeni fellépés hatékonyságát segíti elő.

1.5 Felek kötelezettségei

Bár az egyezmény értelmében valamennyi részes félnek vannak kötelezettségei, amelyek többségét a 4. cikk (1) bekezdése határozza meg, az I. melléklet részes feleire különleges követelmények vonatkoznak arra tekintettel, hogy vezető szerepet vállalnak az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. A 4. cikk (2) bekezdése előírja számukra, hogy *fogadjanak el politikákat és intézkedéseket* az éghajlatváltozás mérséklésére az üvegházhatású gázok kibocsátásának korlátozása érdekében, valamint az üvegházhatást okozó gázok elnyelőinek és tározóinak javítása révén.¹⁹

A fejlett országok *kötelesek támogatni* a fejlődő országokat, hogy az éghajlatváltozással járó káros hatások költségeit fedezni tudják, illetve *hozzásegítik és hozzáférhetővé teszik* más

¹⁷ Climate Change Secretariat: United Nations Framework Convention on Climate Change: Handbook. Bonn, Germany, 2006. 25.o.

¹⁸ ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény 3. cikk 4. pont

¹⁹ Climate Change Secretariat: United Nations Framework Convention on Climate Change: Handbook. Bonn, Germany, 2006. 114-115.o.

országok, de főként a fejlődő országok számára valamennyi gyakorlati intézkedést a környezeti szempontból megfelelő technológiák és know-how-k finanszírozására, vagy esetleg átadására, hogy képesek legyenek az Egyezmény végrehajtására.

Több országgal szemben is rugalmasságot tanúsított a COP, amelyeknél piacgazdaságra történő áttérés volt folyamatban, köztük volt például Magyarország is, amikor megszűnt a szocializmus. Ennek célja, hogy e módon hozzájáruljanak az ilyen országok éghajlatváltozás elleni eredményes fellépésükhöz, intézkedéseikhez.

A fejlődő országok hatékony teljesítése attól függ, hogy a fejlett országok pénzforrása, illetve technológiai támogatása az irányukban effektív, vagy sem. Emiatt a fejlett országok prioritása a *gazdasági és társadalmi fejlődés elősegítése*, illetve a szegénység megszüntetése a fejlődő országokban.

A Felek *kötelesek figyelembe venni* a legkevésbé fejlett országok sajátos szükségleteit és különleges helyzetét a technológia-finanszírozással és annak átadásával kapcsolatos intézkedéseikben.

A Felek az Egyezményből fakadó kötelezettségek teljesítésénél vegyék figyelembe az országok, de különösen a fejlődő országok helyzetét, melyek gazdasága különösen hátrányos az éghajlatváltozással kapcsolatos válaszintézkedések végrehajtásának káros hatásaira. Különösen vonatkozik ez az olyan gazdasággal rendelkező Felekre, amelyek erősen függenek a fosszilis tüzelőanyagok, illetve az azokhoz kapcsolódó energia-intenzív termékek termeléséből, feldolgozásából és kiviteléből származó jövedelemtől és/vagy azok fogyasztásától és/vagy olyan fosszilis tüzelőanyagok fogyasztásától, melyek alternatívákkal való helyettesítésében komoly nehézségei vannak e feleknek.²⁰

1.6. UNFCCC – COP

Számos intézmény és szerv működik az egyezmény keretében. Ezek közé tartoznak az Egyezmény által létrehozott testületek – az Egyezmény Feleinek Konferenciája (Conference of the Parties, azaz a COP), a kisegítő testületek (Subsidiary Body-k, azaz SB-k), az Elnökség és a Titkárság. Ide tartoznak a COP által az Egyezmény 7. cikke (2) bekezdésének i) pontjával összhangban létrehozott egyéb testületek is: bizottságok, munkacsoportok és szakértői testületek.²¹

²⁰ ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény 4. cikk 10. pont

²¹ Climate Change Secretariat: United Nations Framework Convention on Climate Change: Handbook. Bonn, Germany, 2006. 29.o.

A COP Egyezmény legfőbb szerve, a legmagasabb szintű döntéshozó bíróság. A COP felelős az egyezmény és bármely kapcsolódó jogi eszköz végrehajtásának felülvizsgálatáért, és meg kell hoznia az egyezmény hatékony végrehajtásának előmozdításához szükséges határozatokat. Feladatai közé tartozik többek között, hogy megvizsgálja a Felek kötelezettségvállalásait az egyezmény célkitűzéseinek tekintetében, előmozdítja a Felek között az információcserét, ha két vagy több Fél kéri, akkor elősegíti az éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések összehangolását, értékeli az egyezmény Felek általi végrehajtását, mozgósítja a pénzügyi forrásokat, illetve megvizsgálja és elfogadja az egyezmény végrehajtásáról szóló jelentéseket, és gondoskodik azok közzétételéről.

Évente ülésezik kivéve, ha a Felek eltérően határoznak. A COP hivatalos nyelvei megegyeznek az Egyesült Nemzetek hivatalos nyelveivel, mely az arab, kínai, francia, angol, orosz és spanyol. A COP elnöki tisztsége általában rotációs rendszerben zajlik az Egyesült Nemzetek öt regionális csoportja között. Ezek Afrika, Ázsia, Latin-Amerika és a Karib-térség, Közép- és Kelet-Európa, Nyugat-Európa és mások – között váltakozik.²² Az elnök általában hazája környezetvédelmi minisztere. A COP elnöksége 11 tisztviselőből áll: a COP elnökéből, hét alelnökéből, a két kisegítő testület elnökéből és egy előadóból.

2. Kiotói Jegyzőkönyv

Az UNFCCC-hez kapcsolódóan a Kiotói Jegyzőkönyvet 1997. december 11-én fogadták el, és 2005-ben lépett hatályba.

A Kiotóban megtartott eseményen – a COP 3. ülészakán – mintegy 6000 fő vett részt: 161 ország delegációja, továbbá nemzetközi szervezetek, nem kormányzati szervezetek képviselői. Emellett 3700 külföldi újságíró akkreditáltak. E fokozott érdeklődés oka nyilvánvaló: egyfelől bármilyen jellegű döntés közvetlenül és hosszútávon befolyásolja elsősorban az energiatermelést és fogyasztást, de emellett számottevő hatása van több ágazatra, másfelől a kibocsátás-korlátozó döntések elhalasztása tovább növeli egy nagymértékű globális környezetállapot-változás kockázatát.²³

²² COP28 UAE <https://www.cop28.com/en/news-and-media/cop28-uae-everything-you-need-to-know-about-this-years-biggest-climate-conference>

²³ Faragó Tibor: Az egyezményben Részesek Konferenciájának ülészakája és a kiotói megállapodás elemei; Faragó T.; Foltányi Zs.; Pálvolgyi T.; Poós M.: Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése: Kiotói Jegyzőkönyv az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez és a hazai feladatok. (szerk.: Faragó T.) Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest, 1998. 31.o.

2.1. Tárgyalások

A tárgyalások 1995-ben kezdődtek, és legfőbb téma az éghajlatváltozás elleni fellépésre vállalt kötelezettségek szigorítása volt. A legtöbb kritikus kérdésben a felek megállapodtak, kompromisszumra jutottak. A konferencia során az Európai Unió egy -15%-os kibocsátás csökkentést javasolt az 1990. évi szinthez képest, amelyet természetesen a nagyobb kibocsátással rendelkező államok, mint például az USA, vagy Japán irreálisnak tartott és erősen ellenezte, azért is, mert ezzel az EU-átlagot át nem lépő államok mondhatni a CO₂ kibocsátásuk megnövelésére kaptak volna „engedélyt”. Az USA eredetileg szintentartási javaslattal érkezett: az USA gazdasági növekedése következtében (és egyebek mellett a rendkívül alacsony energiaárak miatt) további beavatkozások nélkül 2010-ben már mintegy +30 %-kal lenne magasabb az évi kibocsátás 1990-hez képest. Az USA Szenátusa úgy határozott, hogy az USA csak rendkívül szigorú feltételek mellett vállalhat kibocsátás-korlátozást, hiszen egy ilyen lépés nagymértékben befolyásolhatná az ország versenyképességét. Ennek ellenére az USA delegációja a tárgyalások utolsó napjaiban - meghatározott feltételekkel és a háttérben az USA vezetőinek az EU vezető képviselőivel, illetve a japán miniszterelnökkel folytatott egyeztetései nyomán - fokozatosan előbb -2 %, -5% majd végül -7 %-os csökkentést vállalt.²⁴ Végül az USA nem lett részese a jegyzőkönyvnek, mert ugyan aláírta, de nem ratifikálta azt.

2.2 Kötelezettségek

A 2. cikk értelmében a felek a kötelezettségek teljesítésekor és a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében az i-viii alpont²⁵ szerinti politikák és intézkedések végrehajtását és/vagy részletesebb kidolgozását a saját nemzeti adottságainak megfelelően kell megvalósítani, illetve együtt kell működni a többi részes féllel az elfogadott politikák és intézkedések egyedi és együttes hatékonyságának növelése érdekében. A feleknek arra kell törekedniük, hogy úgy hajtsák végre a 2. cikkben rögzített politikákat és intézkedéseket, hogy minimalizálják a káros hatásokat, beleértve az éghajlatváltozás káros hatásait, a nemzetközi kereskedelemre gyakorolt hatásokat és azon társadalmi, környezeti és gazdasági hatásokat, amelyek a többi felet,

²⁴ Faragó Tibor: Az egyezményben Részesek Konferenciájának ülásszaka és a kiotói megállapodás elemei; Faragó T.; Foltányi Zs.; Pálvölgyi T.; Poós M.: Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése: Kiotói Jegyzőkönyv az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez és a hazai feladatok. (szerk.: Faragó T.) Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest, 1998. 32.o.

²⁵ Kiotói Jegyzőkönyv 2. cikk (1) bek. a) pont

különösen a csatlakozott fejlődő országokat érintik.²⁶ A 3. cikkben rögzítésre kerül, hogy a felek biztosítják, hogy az általuk kibocsátott mennyiség nem lépi túl a jegyzőkönyv mellékleteiben meghatározott kibocsátható mennyiséget.

A Kiotói Jegyzőkönyv első kötelezettségvállalási időszakában (2008–2012) a részt vevő országok vállalták, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásait átlagosan 5%-kal csökkentik az 1990-es szintekhez képest. Az EU és tagállamai 8%-os csökkenés elérését vállalták az EU egészének tekintetében.²⁷ Ezt az időszakot követően 2012 decemberében módosítást fogadtak el a Kiotói Jegyzőkönyvhöz. A második kötelezettségvállalási időszak 2013-2020-ig tartott, a Párizsi Megállapodás hatályba lépéséig. A felek megállapodtak abban, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásait legalább 18%-kal csökkentik az 1990-es évekhez képest. Az EU tagállamai, illetve Izland 20%-os csökkentést vállalt.

A felek a 4. cikk értelmében a közös teljesítésben is megállapodhatnak. Ilyenkor a kötelezettségvállalás teljesítettnek minősül, ha az általuk kibocsátott mennyiség nem lépi túl a jegyzőkönyv mellékleteiben meghatározott kibocsátható mennyiséget a 3. cikkel összhangban. Ilyen esetben a kibocsátási szinteket a felek megállapodásban rögzítik. Amennyiben nem teljesítik a közösen vállalt kötelezettségüket, külön, a vállalt saját kibocsátási szintjéért felel minden együttműködő fél.

A Jegyzőkönyv szerint a feleknek elsődlegesen nemzeti intézkedések révén kell a célokat teljesíteni. A Jegyzőkönyv azonban felkínált nekik 3 piaci alapú mechanizmust is, mint további módokat céljaik elérésére.

A kiotói mechanizmusok a következők:²⁸

1. a Jegyzőkönyvet aláíró felek közötti kibocsátás-kereskedelem, azaz a kvóta kereskedelem (emission trading);
2. a projektek közös végrehajtása e felek által – közös kivitelezésű projektek (joint implementation);
3. a tiszta fejlesztés mechanizmusa - a Jegyzőkönyvet nem aláíró felekkel (clean development mechanism, CDM).

1. Kvóta kereskedelem

A kvóta kereskedelem során az országok a szén-dioxid kibocsátással, kvótákkal kereskednek. Az üvegházhatást okozó gázok közül azonban a szén-dioxid csak egy, akkor pedig miért csak

²⁶ Kiotói Jegyzőkönyv 2. cikk (3) bek.

²⁷ Uo. 3. cikk (1) bek.

²⁸ Uo. 3.cikk (10) bek.- 4. cikk, 12. cikk

annak kibocsátásával kereskednek. Az összes gáz kibocsátását átszámolják megadott szabályok szerint szén-dioxid ekvivalens kibocsátássá, hogy egyszerűsítsék a vállalatokat, az ellenőrzést és a kereskedelmet. Azon országok, melyek nem tudják maguktól teljesíteni a vállalásaikat, kvótát kell venniük. Minél magasabb az ár, annál inkább motiváltak lesznek az országok, hogy egyre hatékonyabban használják a rendelkezésre álló energiájukat és kutatás-fejlesztéssel és népszerűsítéssel segítsék az alternatív energiaforrások felkutatását és elterjedését, melyek kevesebb szén-dioxid kibocsátással járnak.²⁹ 2005-ben a kvóta kereskedelem érdekében jött létre a kibocsátás-kereskedelmi rendszer (Emission Trading System, továbbiakban: ETS), mely 2008-ban lépett ténylegesen működésbe. Az ETS megállapít előre egy bizonyos egységnyi CO₂ kibocsátási kvótát, amennyit például egy gyár vagy üzem kibocsáthat egy év leforgása alatt. Az ETS az alapján működik, ha például egy gyár vagy üzem túllépi a kvótát, akkor csak drágán tud újabb, plusz kvótát vásárolni. Ez a gyakorlatban sajnos nem így működik, mert folyamatosan csökken a CO₂ kibocsátás - és bár ez örömteli -, emiatt több az elérhető kvóta a piacon, ergo alacsonyabb áron lehet megvásárolni őket. Elmondhatjuk, hogy nagy eredményeket, változásokat a rendszer még nem ért el.

2. Közös kivitelezésű projektek

Az országok kvótát nyernek, ha közös kivitelezésű projekteket valósítanak meg együttműködve más résztvevő országokkal. Az ebből keletkezett kvótákkal szabadon rendelkezhetnek, tehát akár kereskedhetnek is velük. Továbbá ezek a kvóták a „kvóta bank”-ba is bekerülhetnek, amit az adott kötelezettségvállalási időszak végéig felhasználhat.

3. Tiszta Fejlesztési Mechanizmus - CDM

Jegyzőkönyv 12. cikke³⁰ szerint a tiszta fejlesztési mechanizmus célja, hogy segítse az I. mellékletben nem szereplő feleket a fenntartható fejlődés elérésében és az egyezmény végső célkitűzésének eléréséhez való hozzájárulásban, továbbá, hogy segítse az I. mellékletben szereplő feleket a 3. cikk szerinti, mennyiségileg meghatározott kibocsátáskorlátozási és -csökkentési kötelezettségvállalásaik teljesítésében.³¹

²⁹ Nagy Sándor Gyula: A környezethez való jog és a Kiotói Jegyzőkönyv. Budapest, 2006. 9.o.

³⁰ Kiotói Jegyzőkönyv 12. cikk

³¹ Uo. 12. cikk (2) bek.

3. Párizsi Egyezmény

2015. november 30. és december 12. között került Párizsban megrendezésre az ENSZ klímakonferenciája, a COP21.

Az ENSZ Éghajlat-változási Egyezményének (UNFCCC) részes felei 2015. december 12-én elfogadták a Párizsi Megállapodást, miután több éven át sikertelen kísérleteket tettek globális megállapodás elérésére. A megállapodás valamennyi nemzet közös megegyezését képviseli egy közös ügy érdekében, hogy ambiciózus erőfeszítéseket tegyenek az éghajlatváltozás mérséklésére, valamint az éghajlatváltozás globális hatásaihoz való alkalmazkodásra. A megállapodás nem fejezetekre vagy alszakaszokra tagolódik, hanem egyszerű módon épül fel preambulummal, amelyet 29 rendelkező cikk követ, amelyek meghatározzák a megállapodás hatályát és fogalommeghatározásait, fő célkitűzéseit és intézményi rendelkezéseit.³²

Az egyezmény 2016. november 4-én lépett hatályba és jelenleg 191 állam a részese. Hatálybalépéséhez az éghajlatváltozási keretegyezmény legalább 55 részes államának ratifikációja volt szükséges, illetve a részes államok összesített becsült üvegházhatású gáz-kibocsátásának el kell érnie a globális becsült összkibocsátás legalább 55%-át. Ez a feltétel a megállapodás hatékonyságát hivatott biztosítani, hiszen a legnagyobb CO₂-kibocsátók részvételét – ha ugyan nem is valamennyi államét – ezzel kvázi feltételként szabja meg a megállapodás. Hiszen a tényleges előrelépéshez a legnagyobb kibocsátó országok hozzájárulása nélkül nem érnénk el túl nagy változást.

A megállapodás három pilléren mentén szabályozza a klímaváltozás elleni küzdelmet. Az *első pillér* a 2-4. cikkben Celsius-fokban kifejezhető hőmérséklet-növekedési határértéket és referenciaidőszakot határoz meg. A *második pillér* alapján a fejlődő országok számára a fejlett államok részéről pénzügyi segítséget biztosít. A *harmadik pillér* pedig periodikus és az előzőeknél szigorúbb ellenőrzési-utánkövetési mechanizmust létesít.

A Párizsi Megállapodás finom egyensúlyt teremt az ambíció, a differenciálás és a támogatás között egy olyan megállapodás létrejöttéhez, amely minden fél számára elfogadható, ugyanakkor dinamikus, igazodik a politikai, tudományos és technológiai fejlődéshez, valamint alkalmazkodik a nemzeti kapacitásokhoz, körülményekhez és korlátokhoz. A Párizsi Megállapodás széles körű elfogadhatóságát is bizonyítja az a tény, hogy kevesebb mint egy évvel az elfogadása után hatályba lépett. Mindazonáltal meglátjuk, hogy a Párizsi Megállapodás

³² Reins, Leonie and van Calster, Geert : Introduction –The Paris Agreement on Climate Change.; The Paris Agreement On Climate Change, A Commentary, (szerk.: Geert Van Calster, Leonie Reins), Edward Elgar Publishing, Inc., Massachusetts USA, 2021. 1.o.

tartós és átfogó többoldalú válasznak bizonyul-e az éghajlati kihívásokra – olyannak, amely képes időben felnőni az éghajlatváltozás kezelésének jelentős kihívásához, hogy elkerülje annak legveszélyesebb hatásait.³³

Magyarországon a 2016. évi L. törvény hirdette ki a megállapodást.

3.1. Célkitűzések

Az egyezmény preambulumban rögzítik, hogy a megállapodás részes felei az UNFCCC célkitűzéseinek elérése érdekében és annak elvei alapján egyeztek meg. Hangsúlyozták, hogy az éghajlatváltozással szemben tett intézkedéseknek összefüggésben kell lennie a fenntartható fejlődéssel, illetve a szegénység felszámolásával. Az éghajlatváltozás kezelése az emberiség közös ügye, emiatt a részes feleknek tiszteletben kell tartaniuk, figyelembe kell venniük és elő kell segíteniük a klímaváltozással szembeni intézkedések során egyrészt a saját kötelezettségeiket, másrészt pedig az emberi jogok, az egészséghez való jog, az őslakos népek, a helyi közösségek, a migránsok, a gyermekek, a fogyatékkal élők, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévők jogai, a fejlődéshez való jog, valamint a nemek közötti egyenlőség, a nők szerepének és a nemzedékek közötti méltányosság elvének megerősítését.

A Párizsi Egyezmény fő célja, hogy a Keretegyezmény célkitűzéseinek megvalósítását elősegítse és erősítse. Az Egyezmény a korábban említett három pillér mentén halad. A megállapodás *első pillére* (2-4. cikkek) szerint az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésének célja, hogy az iparosodás (ennek végét nagyjából a 19. század közepére tehetjük) előtti időszak tudományosan igazolható és bizonyított átlaghőmérsékletét ezentúl nem haladhatja meg 2°C-al a globális átlaghőmérséklet. Tehát a célkitűzést úgy kívánja elérni, hogy először is a globális átlaghőmérséklet emelkedését jóval 2°C alatt tartja az iparosodás előtti szinthez képest, és erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a hőmérséklet-emelkedés legfeljebb 1,5°C-kal haladja meg az iparosodás előtti szintet. Mindezt úgy kell az államoknak megvalósítani, hogy az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaihoz való alkalmazkodás képességének növelésével, az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlesztésével és az üvegházhatású gázok alacsony szintű kibocsátásának támogatásával, az élelmiszer-termelés veszélyeztetése nélkül, illetve arra törekedve, hogy a pénzügyi források áramlása összhangban álljon az üvegházhatású gázok alacsonyabb szintű kibocsátásával és az éghajlatváltozással

³³ Klein, Daniel - Carazo, María Pía - Doelle, Meinhard - Bulmer, Jane - Higham, Andrew (eds.): The Paris Agreement on Climate Change - Analysis and Commentary. (szerk.: Daniel Klein, María Pía Carazo, Meinhard Doelle, Jane Bulmer, Andrew Higham) Oxford University Press, New York, USA, 2017. 90.o.

szembeni ellenálló képesség fejlesztésére irányuló erőfeszítésekkel. Glasgow-ban 2021-ben többek között próbálnak kompromisszumra jutni az államok egy 1,5°C-os felső határban a hőmérsékletemelkedés tekintetében, viszont ez sikertelen próbálkozás lett. Így ennek megemlézése voltaképpen csak önkéntes vállalásra ösztönöz, és az aláírók – egyelőre konkrét kötelezettségvállalás nélkül – inkább csak törekszenek majd ennek elérésére. A feleknek a célok elérése érdekében haladéktalanul meg kell kezdeniük a klímaváltozásnak köszönhető üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését a számukra elérhető lehető legjobb technológiával. A Megállapodás is azonban leírja, hogy a fellépés a klímaváltozással szemben a fejlődő országok számára jóval lassabban fog végbe menni, hiszen ezek az államok nem rendelkeznek olyan szintű fejlett technológiával, mint a fejlett országok. A 4. cikk szerint az államoknak meg kell egymással osztaniuk az üvegházhatású gáz-kibocsátás csökkentésének módját, módszerét, illetve a nemzeti vállalásokat is.

A második pillér szerinti gazdasági ösztönzők, azaz a fejlett országok által a fejlődő államok számára nyújtott jelentős pénzbeli támogatások jelentik az egyik leginnovatívabb, ugyanakkor a legvitatottabb és legbizonytalanabb pontjait a megállapodásnak. A többi részes fél is arra van ösztönözve, hogy önként, illetve folytatólagosan nyújtsanak és biztosítsanak ilyen jellegű támogatást a fejlődő országok számára. A fejlett országok továbbra is vezető szerepet kapnak éghajlatváltozás elleni küzdelemben, annak finanszírozásában, figyelembe véve a részes fejlődő országok szükségleteit és prioritásait. A Megállapodás kimondja, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelemre fordított pénzeszközök mozgósítása során a korábbi erőfeszítéseken felüli eredményeket kell elérni.³⁴ A megnövelt pénzügyi források rendelkezésre bocsátásának arra kell irányulnia, hogy egyensúly jöjjön létre az alkalmazkodás és kibocsátás-csökkentés között, figyelembe véve az egyes országok által vezetett stratégiákat, valamint a részes fejlődő országok prioritásait és szükségleteit, leginkább azokét, amelyek különösen kiszolgáltatottak az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaival szemben, és jelentős kapacitásbeli korlátokkal rendelkeznek.³⁵ A fejlődő államok számára a klímaváltozás hatásainak csökkentése és alkalmazkodási-adaptációs technikák kidolgozására és alkalmazására a fejlett államok évenként 100 milliárd amerikai dollárt különítenek el erre a célra, és e kötelezettségükről kétfévente kötelesek beszámolni. 2025-ig pedig a megállapodás legfőbb döntéshozójának, azaz a COP-nak egy új kollektív mennyiségi célt kell felállítania, amely esetlegesen eme évi 100 milliárd amerikai dollárt haladná meg, figyelembe véve a fejlődő államok szükségleteit és prioritásait.

³⁴ Párizsi Megállapodás 9. cikk 3. pont

³⁵ Uo. 9. cikk 4. pont

A *harmadik pillér* szerint a részes feleknek periodikusan (2023 után 5 évente) jelentést kell készíteniük nemzeti stratégiájukról és a megállapodás végrehajtása érdekében tett lépéseikről, valamint az ahhoz való hozzájárulásukról, amelyet megvitat a COP. A párizsi konferencia előtt és alatt a résztvevő országok a kibocsátásuk csökkentését célzó átfogó nemzeti éghajlat-politikai cselekvési tervet, ún. nemzetileg meghatározott hozzájárulást, Nationally Determined Contribution-t (továbbiakban: NDC) terjesztettek elő.³⁶ Az NDC-k azokat az erőfeszítéseket fejezik ki, amelyeket az egyes országok a nemzeti kibocsátások csökkentése és az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás érdekében kívánnak tenni. Az NDC-ket általában 5-10 évre készítik el és nyújtják be az UNFCCC titkárságának, függetlenül annak végrehajtási keretétől. Az NDC-ket azonban folyamatosan frissítik, illetve felülvizsgálják az országok. Ezek a tervek segítenek, hogy az országok össze tudják hangolni az éghajlatváltozás elleni cselekményeiket, illetve abban, hogy a közös cél könnyebben elérhető legyen. Az NDC-kben minden félnek világosan és érthetően nyilatkoznia kell, hogy milyen mértékben, és milyen intézkedésekkel fogja koordinálni a kibocsátásokat az NDC elkészítését követő időszakban. A fejlett országoknak valamennyi gazdasági tevékenységére kiterjedő abszolút kibocsátás-csökkentési célt kell meghatározniuk, míg a fejlődő országoknak ehhez képest növelniük kell a kibocsátás csökkentésére irányuló erőfeszítéseiket. További kritérium, hogy az újabb NDC-knek az korábbihoz képest törekvőbb vállalást kell tartalmaznia. Tehát annak érdekében, hogy fejlődést lehessen elérni, az egymást követő NDC-knek mindig meghatározott előrelépést kell mutatniuk az előzőhöz képest. Továbbá a hozzájárulásokat bármikor módosíthatják a megállapodás 4. cikk 11. pontja³⁷ szerint. Az első NDC-t a Megállapodáshoz való csatlakozáskor kell benyújtani.

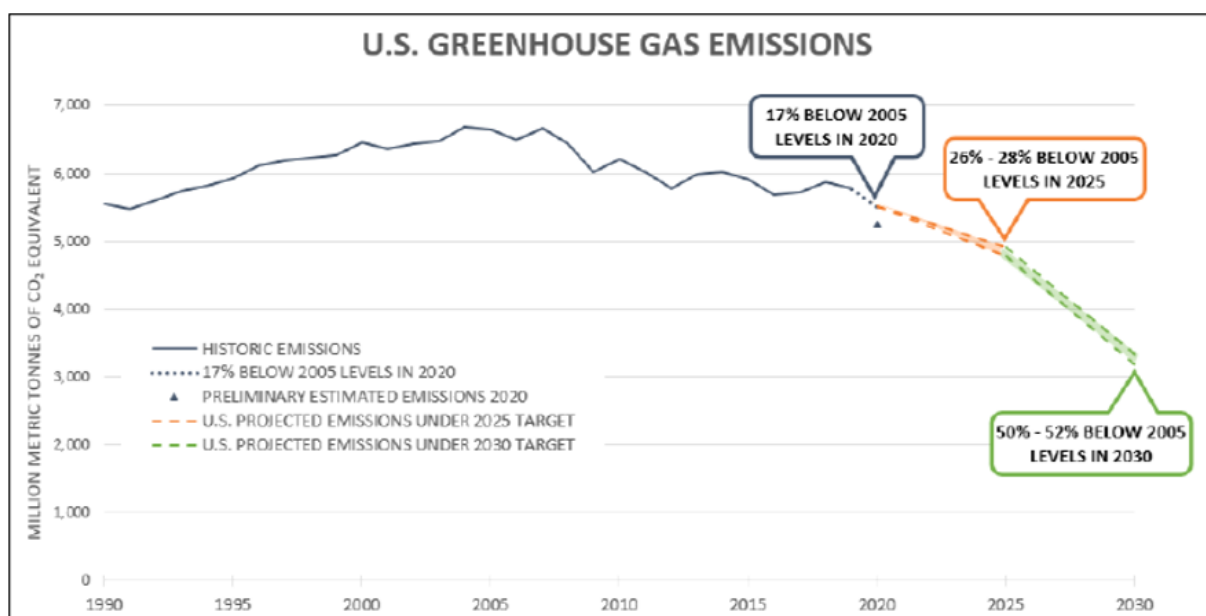
Tehát maga az Egyezmény semmilyen konkrét számszerűsített kibocsátás-szabályozási utalást nem tartalmaz az egyes országok számára. A tárgyalások utolsó napjáig tisztázatlan volt az is, hogy a vállalások végrehajtásában az egyes országok milyen piaci és nem-piaci együttműködési mechanizmusokban vehetnek részt. Végül a Megállapodás keretében a kibocsátás-mérséklést elősegítő piaci mechanizmus kapcsán csak – a „kiotói rugalmassági mechanizmusokhoz” (köztük a nemzetközi emisszió-kereskedelemhez) hasonló – alapelvek rögzítéséről sikerült megegyezni, valamint általában az érintett országok NDC-iben meghatározott feladatok teljesítésének támogatására a nem-piaci együttműködések előmozdítását szolgáló keretről.³⁸

³⁶ Megállapodás 4. cikk 2. pont

³⁷ Uo. 4. cikk 11. pont

³⁸ Faragó Tibor: „A párizsi klímátárgyalások eredményei” Magyar Energetika, 2016/1, 11. o.

Az Egyezmény 28. cikke³⁹ alapján van lehetőség kilépésre, abban az esetben, hogy az adott országban már 3 éve hatályos a megállapodás. Maga a kilépés további egy évig tart. Az USA korábbi elnöke, Donald Trump 2017 júniusában bejelentette az USA kilépését megállapodásból, mely 2016 novemberétől kezdve volt hatályos az országban, így a tényleges kilépés 2020 novemberében történt meg a 28. cikk rendelkezései alapján. Viszont az őt követő elnök, Joe Biden rögtön a beiktatása első napján visszalépett a megállapodásba, ezzel is alátámasztva a kampányában említett környezetvédelmi intézkedésekre vonatkozó ígérteit. A legújabb amerikai NDC alapján, melyet Joe Biden jóváhagyott, az USA az egész gazdaságra kiterjedő célt tűzött ki, miszerint a nettó üvegházhatású gázok kibocsátását 2030-ra 50-52 százalékkal csökkentse a 2005-ös szinthez képest.⁴⁰

United States Historic Emissions and Projected Emissions Under 2030 Target

41

³⁹ 2016. évi L. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Feleknek 21. Konferenciáján elfogadott Párizsi Megállapodás kihirdetéséről 28. cikk

⁴⁰ The United States' Nationally Determined Contribution. Reducing Greenhouse Gases in the United States: A 2030 Emissions Target

<https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/United%20States%20NDC%20April%202021%20Final.pdf>

⁴¹ The United States' Nationally Determined Contribution Reducing Greenhouse Gases in the United States: A 2030 Emissions Target https://jdsupra-html-images.s3-us-west-1.amazonaws.com/11953_af61c12f7fbe6e2c141394d19b43addc.PNG

Az NDC alapján a zéróval egyenlő szén-dioxid kibocsátás kötelezettsége munkahelyeket teremt, javítja az egészség körülményeit, továbbá 2030-ra csökkenteni fogja a korai halálesetek számát több tízezerrel. Az USA azt is elismerte hozzájárulásában, hogy az éghajlatváltozás borzasztó hatásai a történelmileg kedvezőtlen helyzetű közösségeit érték a legerősebben, így az Egyesült Államok elkötelezett a környezeti igazságosság mellett, és amellett, hogy előnyben részesítse azokat a befektetéseket, amelyek e közösségek javát szolgálják.⁴² Az éghajlatpolitikai fellépés szövetségi szintű, teljes kormányzati megközelítése fontos szerepet fog játszani a 2030-ra kitűzött cél elérésében, építve az állami, helyi és törzsi kormányok éghajlatváltozással kapcsolatos törekvéseiben és innovációjában betöltött vezető szerepére, és profitálva abból. A kormányzat és a magánszektor minden szintje együttműködik ennek a nemzetileg meghatározott hozzájárulásnak az irányításában és végrehajtásában, valamint egy méltányosabb, ellenállóbb, nulla szén-dioxid-kibocsátású jövő megteremtésében az amerikai nép számára.⁴³

Itt említeném még az America Is All In koalíció 2021. áprilisi éghajlati stratégiát, amely az USA számára egy klímastratégiát határoz meg, hogy 2030-ra hogyan tudják 50%-al csökkenteni a szén-dioxid kibocsátást. A koalíció a szövetségi kormánnyal együtt dolgozik egy olyan nemzeti klímastratégia kidolgozásán, amely megfelel az éghajlati válság sürgősségének.⁴⁴ Másik pedig az Environmental Defense Fund⁴⁵, 2021. márciusában, Recapturing U.S. Leadership on Climate, tehát az Egyesült Államok éghajlattal kapcsolatos vezető szerepének visszaszerzése.

4. 2021. évi glasgow-i paktum

A világ vezetőinek 2021. november 1-jei csúcstalálkozójával kezdetét vette az ENSZ 26. éghajlatváltozási konferenciája, azaz a COP26. A 2021. október 31-től november 12-ig tartó konferencián az UNFCCC 197 részes fele vett részt, köztük az EU és valamennyi uniós tagállam.⁴⁶

A felek a csúcstalálkozó keretében felülvizsgálták, hogy eddig milyen eredményeket értek el az éghajlatváltozás káros hatásainak csökkentésében. Az előző egyezményekhez hasonlóan itt

⁴² The United States' Nationally Determined Contribution. Reducing Greenhouse Gases in the United States: A 2030 Emissions Target <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/United%20States%20NDC%20April%2021%20Final.pdf>

⁴³ Uo.

⁴⁴ America Is All In. Take Action. <https://www.americaisallin.com/take-action>

⁴⁵ Environmental Defense Fund. <https://www.edf.org/>

⁴⁶ Az ENSZ éghajlatváltozási konferenciája (COP26) – a világ vezetőinek csúcstalálkozója (Glasgow, Egyesült Királyság, 2021.11.01.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2021/11/01/>

is hangsúlyozták, hogy egyre sürgetőbb probléma a klímaváltozás, mely mindenkit érint és sürgősen fel kell lépni vele szemben. A konferencia zárásaként a miniszterek konszenzusra törekedtek egy új, kollektív pénzügyi cél meghatározása érdekében, valamint az új vagy aktualizált, nemzeti szinten meghatározott hozzájárulásokról és a hosszú távú klímastratégiáról szerettek volna kompromisszumot kötni. Mindemellett a nemzetközi szén-dioxid-piacokra vonatkozó időkeretek és szabályok és a jelentéstétel átláthatósági szabályai is szóba kerültek. A zárónyilatkozatban az országok hangsúlyozták a fokozott intézkedések szükségességét ebben a kulcsfontosságú évtizedben, mivel a 1,5 Celsius-fokos cél eléréséhez 2030-ig 45%-kal kell csökkenteni a CO₂-kibocsátást a 2010-es értékhez képest.⁴⁷

A részes felek közösen megállapodtak abban, hogy azon dolgoznak, hogy csökkentsék a meglévő kibocsátás-csökkentési tervek és a kibocsátás csökkentéséhez szükséges különbségek közötti szakadékot, hogy a globális átlaghőmérséklet emelkedése 1,5 Celsius-fokra korlátozódhasson. Ez az első alkalom, hogy a nemzeteket felszólítják arra, hogy fokozatosan szüntessék meg a szénenergiát és a fosszilis tüzelőanyagok nem hatékony támogatását.

Riasztónak és mélységes aggodalmának ad hangot amiatt a paktum 3. pontjában⁴⁸, hogy az emberi tevékenységek eddig mintegy 1,1 °C-os felmelegedést okoztak, illetve a hatások már minden régióban érezhetők, ráadásul a Párizsi Megállapodás hőmérsékleti céljának elérésével összhangban lévő szén-dioxid-költségvetés jelenleg kicsi és gyorsan kimerül.

A meghatározott célkitűzéseknek megfelelően a nemzetközi közösséget (kiemelve a részes fejlett államokat) 4. pontjában⁴⁹ sürgeti a részes fejlett országokat, hogy sürgősen és jelentősen növeljék az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozását, a technológiaátadást és az alkalmazkodási kapacitásépítést annak érdekében, hogy egy globális erőfeszítés részeként reagáljanak a részes fejlődő országok szükségleteire, beleértve a nemzeti alkalmazkodási tervek és alkalmazkodási közlemények megfogalmazását és végrehajtását. Továbbá sürgeti a részes fejlett országokat, hogy 2025-ig legalább kétszeresére növeljék az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozására szolgáló kollektív finanszírozásukat a részes fejlődő országok számára a 2019-es szinthez képest.

A nemzetek kiegészítették a Párizsi Megállapodás szabálykönyvét is, mivel az a piaci mechanizmusokra és a nem piaci megközelítésekre, valamint az éghajlat-politikai fellépésekre és a nyújtott vagy kapott támogatásra vonatkozó átlátható jelentéstételre vonatkozik, beleértve

⁴⁷ Németh-Kiss Szófia: A Glasgow-i klímacsúcs. KÖZJAVAK, VIII. évfolyam, 2022./ 2., 36-40. o.)

⁴⁸ Decision 1/CMA.3 Glasgow Climate Pact I. rész 3. pont

⁴⁹ Uo. 4. pont

a veszteségeket és károkat is.⁵⁰ Ez meghatározza, hogy az országok miképp vonhatóak felelősségre az NDC-ben tett, általuk kitűzött éghajlat-politikai célok teljesítéséért.

Kiemeli még az egyezmény, hogy a multilaterális fejlesztési bankoknak, más pénzügyi intézményeknek és a magánszektornak fokozniuk kellene a finanszírozás mozgósítását annak érdekében, hogy biztosítsák az éghajlat-politikai tervek megvalósításához szükséges erőforrásokat.

Továbbá megerősítésre kerülnek a Párizsi Megállapodásban rögzített hőmérsékleti célkitűzések is, amely szerint a globális átlaghőmérséklet emelkedését 2 °C alatt kell tartani az iparosodás előtti szinthez képest, és megfelelő intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy az emelkedés legfeljebb 1,5 °C-kal haladja meg az iparosodás előtti szintet. Az éghajlatváltozás hatásai sokkal alacsonyabbak lesznek 1,5 °C-os hőmérséklet-emelkedés esetén, mint 2 °C-on, emiatt szükséges, hogy intézkedéseket tegyenek az országok annak érdekében, hogy a hőmérséklet-emelkedést 1,5 °C-ra korlátozzák. A globális felmelegedés 1,5 °C-ra való korlátozásához a globális üvegházhatásúgáz-kibocsátás gyors, mélyreható és tartós csökkentésére van szükség, beleértve a globális szén-dioxid-kibocsátás 45%-os csökkentését 2030-ig a 2010-es szinthez képest, és a nettó nullára az évszázad közepére, valamint más üvegházhatású gázok jelentős csökkentését.

Sajnos a klímacsúcs egy fontos célja nem valósult meg teljes mértékben, ugyanis Kína kezdeményezésére és India nyomására a szén fokozatos kivezetése helyett csak annak csökkentése került meghatározásra a szerződésben.

A garanciák itt is ugyanazok, amelyeket korábban is láttunk. Leggyakrabban „sürgeti”, „tudomásul veszi”, „elismeri”, „felszólítja” szavak szerepelnek, és csekély számú a kötelező intézkedésekre való felszólítás.

IV. Willow Project bemutatása

Summa summarum igaz, hogy a legnagyobb kibocsátó országok, pl. az USA aláírta a fentebb említett nemzetközi szerződéseket, de komolyabb változást nem igazán tudtak elérni a környezetvédelem területén. A környezetvédelemmel kapcsolatos szabályozási problémát alátámasztja például a jelenleg is zajló Willow project, amely egy 8 milliárd dolláros

⁵⁰ The Glasgow Climate Pact – Key Outcomes from COP26 <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-glasgow-climate-pact-key-outcomes-from-cop26>

olajprojekt, körülbelül évente 9,2 millió tonna CO₂ kibocsátással⁵¹ jár. Nyilvánvalóan ez elenyészőnek tűnik az USA éves szén-dioxid kibocsátásához képest, de ugyebár sok kicsi sokra megy, ahogy szokás mondani. Tehát felmerül a kérdés, ha az Egyesült Államoknak 2030-ra az üvegházhatású gázok kibocsátását a felére kellene csökkenteniük, akkor miért indítanak ilyen viszonylag nagy és visszafordíthatatlan kibocsátással járó olajfűrészi projektet? Dolgozatom következő részében ezt fogom vizsgálni.

1. USA környezetvédelmi törvénye

Az Amerikai Egyesült Államok, azaz a United States of America (továbbiakban: USA) azon országok közé tartozik, amelyek alkotmánya szinte semmilyen formában nem tartalmaz környezetről, illetve annak védelméről szóló rendelkezést. Ez a hiányosság viszont nem jelenti azt, hogy közvetett módon nem lehet a környezet védelmére vonatkozó előírásokat levezetni. Az USA alkotmányának Preambuluma arról rendelkezik, hogy „biztosítsuk a szabadság áldásait magunk és utódaink számára”⁵², mely alapján a kormánynak kötelessége minden olyan tevékenységet, ami visszafordíthatatlan hatással járna megelőzni és elkerülni, főként a környezetvédelemmel kapcsolatban.

Ezt a megközelítést erősíti az 1969-ben elfogadott National Environmental Policy Act (továbbiakban: NEPA), vagyis a Nemzeti Környezetvédelmi Törvény, melyet Nixon elnök 1970. január 1-én írt alá, miután a Kongresszus megszavazta. E jogszabály 101. szakasza kifejezetten rögzíti, hogy a Kongresszus ezt a törvényt annak tudatában fogadja el, hogy az emberi tevékenység kihat a környezetre, és a gazdasági, szociális és egyéb követelményeket nem csupán a jelen, hanem a jövő generáció érdekeire tekintettel is szükséges szabályozni.⁵³ A NEPA-t gyakran nevezik a szövetségi környezetvédelmi jogszabályok „Magna Chartájának”, mivel ez volt az első szignifikáns környezetvédelmi törvény az USA-ban. A NEPA megköveteli a szövetségi ügynökségektől, hogy értékeljék ki a főbb szövetségi indítványok környezetre való hatásait, mielőtt döntést hoznának. A fentebb is említett 101. cikkely továbbá kimondja, hogy "minden megvalósítható eszköz és intézkedés felhasználására, beleértve a pénzügyi és technikai segítségnyújtást is, oly módon, hogy elősegítse és előmozdítsa az általános jólétet, megteremtse

⁵¹ Ella Nilsen, CNN (2023): What to know about the controversial Willow oil drilling project in Alaska <https://edition.cnn.com/2023/03/07/politics/willow-project-alaska-oil-explained-climate/index.html>

⁵² Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya

⁵³ Henriett Horváth: A környezetvédelem alkotmányos szabályainak jelentősége az USA-ban, tekintettel a 2016. évi elnökválasztás eredményére, 2016. <https://arsboni.hu/kornyezethez-valo-jog-hiany-a-amerikai-alkotmanyban/>

és fenntartsa azokat a feltételeket, amelyek között az ember és a természet produktív harmóniában létezhet, és teljesítse az amerikaiak jelenlegi és jövőbeli generációinak társadalmi, gazdasági és egyéb követelményeit."⁵⁴ A következő, 102. szakasz eljárási követelményeket köt ki, és ezt alkalmazza az emberi környezet minőségét jelentősen befolyásoló jelentős szövetségi intézkedésekre vonatkozó javaslatokra, előírva a szövetségi ügynökségek számára, hogy készítsenek részletes nyilatkozatot a következőkről:

- (1) a javasolt intézkedés környezeti hatása;
- (2) minden olyan káros hatás, amelyet nem lehet elkerülni;
- (3) a javasolt intézkedés alternatívái;
- (4) az emberi környezet helyi rövid távú felhasználása és a hosszú távú termelékenység fenntartása és fokozása közötti kapcsolat; és
- (5) a javasolt intézkedésben részt vevő erőforrások visszafordíthatatlan és helyrehozhatatlan kötelezettségvállalásai.⁵⁵ A NEPA biztosítja, hogy a szövetségi ügynökségek figyelembe veszik a javaslatok nagymértékű hatásait a környezetre, valamint tájékoztatják ezekkel kapcsolatos döntéseikről a nyilvánosságot.

Ezt követően az államok és a nem kormányzati szervezetek a világ minden táján létrehozták saját környezeti hatásvizsgálati programjaikat, amelyek a NEPA mintájára készültek, így a NEPA nemzetközi katalizátornak tekinthető a környezetvédelem területén.⁵⁶

A NEPA szövetségi szintű végrehajtásáért, kivitelezésért és az iránymutatások kidolgozásáért az USA Környezeti Igazgatási Tanácsa felelős, vagyis a Council on Environmental Quality (továbbiakban: CEQ). Emellett felülvizsgálja és jóváhagyja a szövetségi ügynökségek NEPA eljárásait, jóváhagyja a NEPA-nak való megfelelés alternatív megoldásait vészhelyzet esetén, és segít a szövetségi ügynökségek közötti, valamint más kormányzati szervekkel és a nyilvánossággal fennálló viták megoldásában. A CEQ egyik fő feladata az is, hogy olyan nemzeti politikákat dolgozzon ki és ajánljon az elnöknek, amelyek elősegítik a környezetminőség javítását és megfelelnek a nemzet céljainak.⁵⁷

Maga a környezeti hatásvizsgálat az Environmental Impact Statements (továbbiakban: EIS) elkészítésével történik, mely nagy jelentőségű projektek esetében alkalmazandó. Ez tartalmazza a javaslat ökológiai, gazdasági, valamint a társadalmi hatásainak kiértékelését. Az EIS folyamata úgy indul, hogy egy ügynökség közzétesz egy szándéknyilatkozatot a Szövetségi

⁵⁴ Congressional Declaration of National Environmental Policy 42 U.S. Code 4331. §

⁵⁵ National Environmental Policy Act <https://ceq.doe.gov/>

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ Council on Environmental Quality <https://www.whitehouse.gov/ceq/>

Nyilvántartásban, mely a nyilvánosságot tájékoztatja a készülő környezeti elemzésről. A szándéknyilatkozat alapján megállapítják a hatáskört, amely folyamat alatt együttműködik a szövetségi ügynökség és a nyilvánosság az EIS-ben felmerülő kérdések és a várható lehetőségek meghatározásában. Az EIS tervezetét 45 napig teszik közzé nyilvános ellenőrzés és felülvizsgálat céljából, majd szükség esetén további elemzéseket végeznek az ügynökségek. Majd a végleges EIS közzététele után a 30 napos várakozási időszak elteltével az ügynökségek végleges döntést hoznak a javasolt intézkedésről.

Ekkor az Environmental Protection Agency (továbbiakban: EPA), vagyis a szövetségi Környezetvédelmi Hivatal közzéteszi a szándéknyilatkozatot a Szövetségi Nyilvántartásban. Ezzel egyszersmind bejelenti, hogy mind az EIS-tervezet, mind a végleges EIS elérhetővé válik a nyilvánosság számára. Maga az EPA biztosítja és felügyeli, hogy az amerikaiak számára tiszta levegő, föld és víz legyen elérhető. Az EPA szabályozza a vegyi anyagok és egyéb szennyező anyagok gyártását, feldolgozását, forgalmazását és felhasználását. Az ügynökség bírságokkal, szankciókkal és egyéb eljárásokkal érvényesíti észrevételeit. Felügyeli továbbá az energiahatékonyság, a környezetvédelem, a fenntartható növekedés, a levegő- és vízminőség, valamint a környezetszennyezés megelőzésének előmozdítását célzó programokat.⁵⁸ Az EPA még akár szükségállapotot is kinyilváníthat környezeti vészhelyzetek esetén, például vegyi balesetek, valamint esetleges olajszivárgások esetén. Az EPA kormányzati irányelveknek megfelelően jár el, így irányítása és működése az elnöki vezetéstől függően változhat.

Az EIS folyamata a Record of Decision (továbbiakban: ROD), azaz a határozati jegyzőkönyv kiadásával fejeződik be, melyben az ügynökség kifejti döntését és annak okait, illetve ismerteti az ügynökség által megfontolt alternatívákat és meg kell indokolnia a projektdöntés alapját a lehető legteljesebb mértékben, az EIS-ben foglalt információk alapján.⁵⁹

Az EIS úgy mond „kistestvére” az Environmental Assessment (továbbiakban: EA), a környezeti vizsgálat, melyet kisebb projektek esetén alkalmaznak csak, amelyek esetében nem valószínű, hogy jelentős környezeti hatással bírnának. Az EA megvizsgálja, hogy a javaslat szignifikáns következménnyel bírna-e, és ha igen, akkor viszont már EIS-t kell készíteni.

⁵⁸ Will Kenton (2021): What Is the Environmental Protection Agency (EPA)? What It Does <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-protection-agency.asp>

⁵⁹ Record of Decision – Format and Content <https://www.fws.gov/sites/default/files/documents/record-of-decision-content-and-format.pdf>

2. Willow Project előzmények

Az amerikai környezetvédelmi „Magna Charta” ismertetését követően már nagyobb ismerettel fókuszálhatunk az egyik legújabb amerikai olajfúrási tervezetre. A Willow Project egy hatalmas, 23 millió hektáros területen fekszik, amelyet National Petroleum Reserve-Alaska (továbbiakban: NPR-A) néven ismernek.⁶⁰ Az 1900-as évek elején négy ilyen tartalékot félretettek az amerikai hadsereg olajellátásának biztosítására, és ez is közéjük tartozott. Majd a 2000-es évek elején az új geológiai ismeretek és a fejlett kutatási technika eredményeként a vállalatok bérbe adták a rezervátum egy részét, valamint jelentős fosszilis tüzelőanyag-felfedezéseket tettek. Az NPR-A szövetségi terület, így minden egyes fejlesztéshez kormányzati jóváhagyás szükséges. Hozzátenném egyébként, hogy a mai napig az ilyen jellegű fejlesztéseknek a többségét jóváhagyták, melyek közül a Willow a legújabb.

61

2023. március 13-án a Bureau of Land Management (továbbiakban: BLM), a Belügyminisztérium egyik ügynöksége, amelynek a szövetségi közterületek és erőforrások kezelése a feladata, új határozati jegyzőkönyvet adott ki a Master Development Plan, azaz a

⁶⁰ Scott L. Montgomery (2023): 3 reasons the Willow Project Arctic oil drilling project was approved <https://www.greenpeace.org/aotearoa/story/willow-project-arctic-oil-drilling/>

⁶¹ Reuters (2023): What Is the Willow Project in Alaska, and Why Do Green Activists Oppose It? [https://gray-ktuu-prod.cdn.arcpublishing.com/resizer/L8_s4PyJUlatKILPrRktkpVN4-4=/1200x675/smart/filters:quality\(85\)/cloudfront-us-east-1.images.arcpublishing.com/gray/SXMYM42XUYWFDTTMVULTFLDAQE.jpg](https://gray-ktuu-prod.cdn.arcpublishing.com/resizer/L8_s4PyJUlatKILPrRktkpVN4-4=/1200x675/smart/filters:quality(85)/cloudfront-us-east-1.images.arcpublishing.com/gray/SXMYM42XUYWFDTTMVULTFLDAQE.jpg)

Nemzeti Fejlesztési Terv (továbbiakban: MDP) jóváhagyásáról. Az NPR-A területét a ConocoPhillips bérlí, mely az MDP-t egy olaj- és gázfúrási, valamint termelési projektre javasolta; ezt nevezik Willow Projectnek. Ez a határozati jegyzőkönyv három helyszínen engedélyezte a fúrást a ConocoPhillips által birtokolt bérleti részesedésen belül.⁶² A BLM már 2020-ban a Trump-adminisztráció idején is jóváhagyta a Willow Project MDP-jét, majd a jóváhagyást végül egy alaszakai szövetségi bíró megszakította.⁶³

Hasonlóképpen, a Biden-adminisztráció alatt is megtámadták a Willow Project jóváhagyását a bíróságon. Az MDP jóváhagyása a legújabb lépés a ConocoPhillips régóta tartó próbálkozásában, hogy olajat bányásszon.

A Kongresszus kezdetben az NPR-A feletti hatalmat a BLM-re ruházta át, valamint 1976-ban megtiltotta az olaj- és gáztermelést a területen.⁶⁴ Később az 1981-es pénzügyi évre a Kongresszus először engedélyezte a terület bérbeadását BLM-előirányzatokban, és az ügynökség megtartotta az NPR-A-ban az első bérleti árverését a területért. 1999 és 2019 között a BLM közel 60 millió hektárt ajánlott fel olaj-és gázlízingre az NPR-A területén.⁶⁵

A ConocoPhillips 2009 óta ilyen bérleti szerződés alapján széleskörű felhatalmazással rendelkezik olaj-és gázkutatási, valamint fejlesztési tevékenységek végzésre a Willow Project területén. A ConocoPhillips, egy fosszilis tüzelőanyagokkal foglalkozó multinacionális vállalat, amelynek központja Houstonban van, és évtizedek óta fúrást végez Alaszkában. Jelenleg a vállalat tulajdonában van és irányítja is az egyetlen meglévő fúrási műveletet a 37 000 négyzetmérföldes alaszakai National Petroleum Reserve (NPR-A) területén, amely a szövetségi tulajdonban lévő földrészlet az állam északi lejtőjén.⁶⁶

A BLM-nek számos szabályozása van, melyek közül vannak általános és specifikus előírások is a szövetségi területeken folytatott olaj- és gázműveletekre vonatkozóan. A követelmények mellett ezek a szabályozások előírják, hogy a területek bérlőinek be kell nyújtaniuk és a BLM-nek jóvá kell hagynia a működési terveket a bérleti szerződés szerinti különféle tevékenységek megkezdése előtt, ideértve a fúrási és telephelyfejlesztési tevékenységeket.

⁶² Vann, Adam (törvényhozási jogi tanácsadó): The Willow Project: History and Litigation, Congressional Research Service, 2023.

⁶³ The United States District Court for The District of Alaska. Sovereign Inupiat for a Living Arctic v. Bureau of Land Management. (Alaszka, 2021).

⁶⁴ H.R.49 - Naval Petroleum Reserves Production Act of 1976

⁶⁵ NPR-A Sale Statistics 1999 to Present
https://www.blm.gov/sites/blm.gov/files/documents/files/Oil_Gas_Alaska_NPR-A_LeaseSale_Statistics_1999toPresent.pdf

⁶⁶ Jeff Turrentine (2023): Why the Willow Project Is a Bad Idea <https://www.nrdc.org/stories/why-willow-project-bad-idea>

Az MDP-k BLM általi jóváhagyása jelentős szövetségi intézkedés, amelyre a NEPA követelményei vonatkoznak. E követelmények teljesítése érdekében a BLM és a ConocoPhillips először 2018-ban kezdte meg a Environmental Impact Statement, azaz a Környezeti Hatásnyilatkozat (továbbiakban: EIS) elkészítését, röviddel azután, hogy a ConocoPhillips benyújtotta MDP-jét. A tervezett projekt a Clean Water Act, magyarul a Tiszta Víztől szóló törvény (továbbiakban: CWA) 404. szakasza⁶⁷ szerinti kotrási és feltöltési tevékenységekhez, valamint az Egyesült Államok Fish and Wildlife Service, avagy a Hal- és Vadvédelmi Szolgálatának (továbbiakban: FWS) konzultációja szerint az Endangered Species Act, vagyis a Veszélyeztetett Fajokról szóló törvény (továbbiakban: ESA) 7. szakasza értelmében engedélyt igényelt az Army Corps of Engineerstől. Az ügynökségi döntések környezeti elemzését a NEPA folyamattal együtt végezték. A BLM 2020. augusztus 14-én közzétette a Willow Project MDP végső EIS-jét.⁶⁸

Két hónappal később közzétették a határozati jegyzőkönyvet, a Record of Decision-t (továbbiakban: ROD), amely jóváhagyta a ConocoPhillips által előnyben részesített MDP-t, de megtagadta a jóváhagyást a ConocoPhillips öt javasolt fűrőhelye közül kettőre.

Egy alaszakai őslakos érdekcsoport és több környezetvédelmi érdekképviselői szervezet megtámadta ezt a határozatot az Administrative Procedure Act, az Adminisztratív Eljárási Törvény (továbbiakban: APA) alapján. Azt állították, hogy a BLM nem vette figyelembe megfelelő módon a különböző környezeti következményeket, amelyek a Willow Projectből származhatnak.

Állításuk szerint ez megsértette a NEPA-t és az APA-t, amely tiltja az „önkényes, szeszélyes, a mérlegelési jogkörrel való visszaélést vagy egyéb módon a törvénynek nem megfelelő ügynökségi tevékenységeket.”⁶⁹ Mind az Egyesült Államok alaszakai körzetének kerületi bírósága, mind a kilencedik körzeti fellebbviteli bíróság határozatot hozott, amely megakadályozta az MDP bizonyos szempontjainak végrehajtását, miközben a peres eljárás folytatódott. Végül a kerületi bíróság megállapította, hogy az MDP BLM általi felülvizsgálata és jóváhagyása nem felelt meg a NEPA követelményeinek, és hogy az FWS által készített biológiai vélemény nem felelt meg az ESA követelményeinek. A bíróság érvénytelenítette az ügynökségek MDP-hez való jóváhagyását. A Biden-adminisztráció a hivatalba lépése után nem

⁶⁷ Clean Water Act, Tiszta Víztől szóló törvény 404. szakasz

⁶⁸ Vann, Adam (törvényhozási jogi tanácsadó): The Willow Project: History and Litigation, Congressional Research Service, 2023.

⁶⁹ 1946. évi Adminisztratív Eljárási Törvény

sokkal kiadta az 14008-as végrehajtási rendeletet, amely az éghajlati válság kezelésére egy átfogó jogszabály.⁷⁰

Ez a rendelet a belügyminisztert többek között arra utasította, hogy függessze fel az új olaj- és földgázlízingekeket közterületeken vagy tengeri vizeken, amíg befejezik a szövetségi olaj- és gázengedélyezési, valamint a lízingelési gyakorlat átfogó felülvizsgálatát és újragondolását. Ez új reményt keltett a Willow Project ellenzőiben, hogy esetleg nem hagyják jóvá ennek okán. A függőben lévő Willow Project-döntés az új lízing helyett az engedélyezésre vonatkozott, de azt javasolta az 14008-as végrehajtási rendelet, hogy a BLM olyan irányelvmódosításokat hajthat végre, amelyek a meglévő bérletekre lehetnek hatással, beleértve az engedélyezési felülvizsgálati szakasz módosításait is. Azonban az Egyesült Államok Louisiana nyugati körzetének kerületi bírósága 2021 júniusában az 14008. számú végrehajtási rendeletre válaszul felfüggesztette az új bérbeadást és engedélyezést. Ezt az országos végzést végül egy fellebbviteli bíróság feloldotta, de hamarosan a kerületi bíróság perbe lépett. Ez korlátozottabb végzés, amely bizonyos államokban, köztük Alaszkában blokkolta a lízingszünetet, viszont az NPR-A-ban, közvetlenül a Willow Projectre nem vonatkozott, mert az ezen a területen lévő onshore lízingekre vonatkozó jogi keret bizonyos tekintetben eltér a louisianai perben vitatott offshore lízingtől. A végzés ugyanakkor kiemeli a pereskedési kockázatot, ami a BLM-et fenyegeti, ha úgy döntött volna, hogy elhalasztja az olaj- és gázkutatást az NPR-A-ban. Ha elutasította volna a BLM a ConocoPhillips MDP-jét az 14008. számú végrehajtási rendelet vagy az olaj- és gázlízininggel vagy üzemeltetéssel szembeni bármely általános politika alapján, a bíróság megállapíthatja, hogy ez a döntés a program adminisztrálására vonatkozó törvényi előírást megsértette. A BLM-forma bérleti szerződésének legfrissebb változata „kizárólagos jogot biztosít a bérlőnek az összes olaj és gáz fúrására, bányászására, kitermelésére, eltávolítására és ártalmatlanítására a leírt területeken”.⁷¹ A Legfelsőbb Bíróság megállapította a Mobil Oil Exploration and Producing Southeast kontra Egyesült Államok ügyben,⁷² hogy a bérleti szerződés megszegésének minősülhet, ha a kormány nem adta meg a bérlőknek az olaj- és gázkutatási, valamint kitermelési tevékenységek végzésére vonatkozó engedélyt.

A szóban forgó konkrét döntés a Willow Project jelen szakaszában nem az volt, hogy bérbe adják-e, hanem az, hogy milyen műveleteket engedélyezzenek a ConocoPhillips meglévő bérleti szerződése alapján. Ha nem engedélyezett volna semmilyen műveletet a BLM, a

⁷⁰ Vann, Adam (törvényhozási jogi tanácsadó): The Willow Project: History and Litigation, Congressional Research Service, 2023.

⁷¹ Uo.

⁷² Supreme Court of the United States, Mobil Oil Exploration And Producing Southeast, Inc. v. United States Of America (2000)

ConocoPhillips azzal érvelhetett, hogy megszegte a lízingfeltételeket vagy törvényi kötelezettségeit a BLM. Ezekkel a lehetséges peres kockázatokkal és a versengő politikai nyomással a háttérben a BLM kiegészítő EIS-t dolgozott ki a Willow Project számára, amely az alaszakai kerületi bíróság által azonosított problémákat kezelte, és az MDP további módosításait fontolgatta. Ezen elemzés alapján 2023 márciusában a BLM ROD-t adott ki a Willow Project felülvizsgált MDP-jéhez, amely engedélyezte a fúrást az NPR-A-n belül három helyen. A felülvizsgált ROD számos olyan intézkedést tartalmazott, amelyek célja az alaszakai északi lejtő környezetvédelme. A BLM döntése az MDP jóváhagyásáról peres kockázatot is rejt magában.⁷³

3. Willow Project

Maga a Willow Project egy 600 millió hordós és 8 milliárd dolláros olajprojekt, amelyet a Biden-kormányzat hagyott jóvá 2023 márciusában. Ironikus módon, amikor 2017-ben a Trump-kormányzat megnyitotta a területet bérbeadásra, egyetlen céget sem érdekelt, mivel az olajárak csökkentek és a kockázat is magas volt. De miért is olyan nagy az ellenállás a Willow Project-el szemben? A válasz a fúrások vadvilágra gyakorolt hatásaiban és a növekvő fosszilis tüzelőanyag-felhasználás éghajlatra gyakorolt hatásaiban rejlik. A projekt olaja a számítások szerint 287 millió tonna szén-dioxid kibocsátásra képes, ha üzemanyaggá finomítják és elhasználják.⁷⁴ Felmerül a további kérdés, hogy a Biden-adminisztráció miért hagyta jóvá a Willow Project-et, ha az elnök megígérte a választási kampánya során, hogy szövetségi földön nem lesz több fúrás. Az egyik ok a törvényesség, ugyanis a ConocoPhillips birtokolja a bérleti szerződéseket, így törvényes joga van a fúráshoz. Ezeknek a felmondása pedig bírósági pert vonna maga után, amelyet, ha elvesztenek, akkor precedenst teremtenek, több millió dolláros illetékbe kerülne a kormánynak, és akkor már semmi sem akadályozná meg az olajfúrást. Ehelyett a kormány inkább megállapodást kötött a ConocoPhillips-el, amely 60%-ban csökkentette a Willow Project kiépítendő területét, beleértve a Teshekpuk-tó néven ismert vadterületet is. A Biden-adminisztráció azt is bejelentette, hogy 13 millió hektárnyi NPR-A területen és a Jeges-tenger összes szövetségi vizén tilos lesz az új bérleti szerződések megkötése.

⁷³ Vann, Adam (törvényhozási jogi tanácsadó): The Willow Project: History and Litigation, Congressional Research Service, 2023.

⁷⁴ Scott L. Montgomery (2023): 3 reasons the Willow Project Arctic oil drilling project was approved <https://www.greenpeace.org/aotearoa/story/willow-project-arctic-oil-drilling/>

4. #StopWillow

A klímaaktivisták a jóváhagyás hírére több száz milliós nézettséget gyűjtöttek össze a #StopWillow kampánnyal a közösségi médiában. Petíciók aláírására még külön weboldal is készült,⁷⁵ amely továbbvisz egy olyan internetes oldalra, ahol levelet lehet írni egy előre megírt szöveg formájában az elnöknek és Haaland miniszternek.⁷⁶ Mindennek ellenére, mint tudjuk, a Fehér Ház 2023 márciusának idusán bejelentette, hogy lehetővé teszi a ConocoPhillips számára az ország legnagyobb olajfejlesztési projektjének folytatását.

Két csoport pert is indított a jóváhagyás miatt. A támogatók szerint gazdasági mentőövet biztosít a Willow Project a régió őslakos közösségei számára, de a környezetvédők szerint ellentétes az elnök klímacéljaival. Kifejezetten áruságnak tartják a korábban említett kampány alatti ígérete miatt. Ami Joe Biden ígéretét illeti, „az elnök ott tartotta a szavát, hol a törvény neki ezt engedte”; mondta ezt Jean-Pierre, a Fehér Ház sajtótitkára egy interjú során.

Biden döntése viszont szembe állítja az alaszakai törvényhozókat a környezetvédelmi csoportokkal és a kongresszusi demokratákkal, akik szerint a projekt nem felel meg azon célkitűzéseinek, hogy 2030-ig felére csökkentsék a bolygó felmelegedését okozó szén-dioxid-kibocsátást, és áttérjenek a tiszta energiára.⁷⁷

A környezetvédő csoportok, a Trustees for Alaska és az Earthjustice az alaszakai körzet kerületi bírósághoz nyújtottak be keresetet, melyben a felperesek azt állították, hogy a BLM megsértette az APA-t, valamint a NEPA és az APA követelményeinek nem tett eleget, amikor összeállították a Kiegészítő EIS-t és az új ROD-t. A felperesek annak megállapítását kérték, hogy a Willow Projecttel kapcsolatos különböző közigazgatási határozatok „önkéntesek, szeszélyesek és/vagy a törvénynek nem megfelelőek” voltak.⁷⁸

A csoportok azzal érveltek, hogy az elemzés, amely arra a következtetésre jut, hogy a projektnek nem lesz jelentős hatása a környezetre vagy az éghajlati válságra, súlyosan hibás.⁷⁹

A Kongresszusnak két döntési lehetősége van. Egyrészt dönthet úgy, hogy beleszól, mivel felülírhat minden NEPA, APA vagy egyéb jogszabályi megfelelési követelményt egy projektre vonatkozóan törvényi úton. Másrészt dönthet úgy is, hogy blokkolja az olaj- és

⁷⁵ Stop Willow. <https://stopwillow.org/>

⁷⁶ Protect the Arctic. Take Action. <https://www.protectthearctic.org/stop-willow>

⁷⁷ Becky Bohrer, Matthew Brown, Matthew Daly (2023): Alaska's Willow oil project is controversial. Here's why. <https://apnews.com/article/alaska-oil-drilling-biden-environment-climate-c39147c8ae1797aab9cb27219b92675>

⁷⁸ Vann, Adam (törvényhozási jogi tanácsadó): The Willow Project: History and Litigation, Congressional Research Service, 2023.

⁷⁹ Ella Nilsen (2023): Federal judge rules Willow Project construction can move forward as environmental groups' lawsuits proceed <https://edition.cnn.com/2023/04/03/politics/willow-project-injunction-ruling-climate/index.html>

gáztevékenységet bármely szövetségi területen, bár ez utóbbi az alkotmány ötödik módosításának átvételi záradéka⁸⁰ értelmében kártérítést követelhet a bérlőktől.

A panaszok a projekt lehetséges éghajlati hatásait a veszélyeztetett fajokhoz kötik, beleértve a jegesmedvéket is, amelyek azon a területen élnek, ahol a Willow Projektet megépítenék. Az Earthjustice jogászai szerint a Willow jóváhagyásának alapjául szolgáló, a ESA-ról szóló konzultációk azért jogellenesek, mert a szén-dioxid-kibocsátásnak a veszélyeztetett fajokra gyakorolt hatását nem veszik figyelembe.

Az Alaska Trustees által benyújtott kereset is hasonló érveket fogalmazott meg, megjegyezve, hogy a FWS megállapította, hogy nem veszélyezteti a jegesmedvék életét a Willow, és nem pusztítja el kritikus élőhelyüket. A kereset szerint a Fish and Wildlife „nem tudott racionális kapcsolatot megfogalmazni a megállapított tények és a veszélytelen következtetés között”.⁸¹

A jelenlegi engedélyek értelmében az olajtársaságnak „jeges utakra kell támaszkodnia Willow fő infrastruktúrájának kiépítéséhez”. Ezek az utak megszűnnek létezni, amint beköszönt a tavaszi olvadás – ez az átalakulás hetek múlva is eltarthat. A végzés elnyerése az építkezés további egy év elhalasztását jelentheti.

Sharon Gleason, az Egyesült Államok Alaszkai Kerületi Bíróságának szövetségi bírója a szövetségi kormánynak és a ConocoPhillips olajtársaságnak adott ígazat, ezzel pedig lehetővé téve a projekt építésének folytatását a bírósági eljárás szerint, megjegyezve, hogy a következő hónapokra tervezett tevékenységek – a telephely és a körülötte lévő infrastruktúra kiépítése – „nem tartalmazza az olaj- és gázkitermelést”.⁸²

5. Gazdasági szempontok

Miközben a környezetvédelem és az éghajlati igazságosság védelmezői bíróság elé kerülnek, egyesek megkérdőjelezték, hogy a Willow Project mekkora áldás lesz Alaszka gazdasága számára, és az Egyesült Államok nagyobb energiafüggetlenségének elősegítésében.⁸³ Lisa Murkowski amerikai szenátor, valamint a szenátus energiaügyi és természeti erőforrások bizottságának egykori elnöke úgy nyilatkozott, hogy Alaszka jövője a Willow Project

⁸⁰Fifth Amendment Takings Law. <https://www.justice.gov/enrd/natural-resources-section/fifth-amendment-takings-law>

⁸¹ Ella Nilsen (2023): Federal judge rules Willow Project construction can move forward as environmental groups' lawsuits proceed <https://edition.cnn.com/2023/04/03/politics/willow-project-injunction-ruling-climate/index.html>

⁸² Uo.

⁸³ Gaye Taylor (2023): Willow Oil Project in Alaska Faces Legal Challenges, Economic Doubts <https://www.theenergymix.com/2023/03/19/willow-oil-project-in-alaska-faces-legal-challenges-economic-doubts/>

elfogadása okán felragyogott. A projektnek köszönhetően több ezer új munkahelyet szeretnének teremteni, több milliárd dollárnyi új bevételt generálni, továbbá céljuk az életminőség javítása az északi lejtőn és az egész államban, valamint az Alaszkán átívelő csővezetékhez létfontosságú energia adása, hogy az táplálhassa az amerikai nemzetet és a világot.

Azt is meg kell itt említenem, hogy Alaszka gazdasága nagymértékben függ az olajkitermeléstől, mivel az állami költségvetés közel 85%-a az olajbevételekből származik. Ez viszont meglehetősen rossz megoldás, mivel Alaszka az 1980-as évekhez képest az olajmennység kevesebb, mint negyedét pumpálja. Részben ez a Permi-medence versenyének és az államon belüli kimerült készleteknek köszönhető.

Az alaszakai olajtermelés – mint sok minden más is – 2020-ban egy mélypontot ért el, ennek volt köszönhető az alaszakai kongresszusi delegáció intenzív lobbitevékenysége Willow jóváhagyása érdekében. A Willow teljes kapacitása esetén az állam teljes olajtermelése több mint harmadával emelkedne, viszont a projekt megindítása nem jelenti azt, hogy a jó idők hamar visszatérnek majd.

Az olajtermelés nem lesz az állam számára pénzügyileg pozitív még további 12 évig, a 2035-ös pénzügyi évig. 2043-ig 3,4 milliárd dollár nettó cash flow-val (pénzforgalom), 2053-ig pedig 5,4 milliárd dollárral számol az alaszakai adóhivatal.⁸⁴ Mivel a Willow szövetségi terület, emiatt az állam egyetlen bevételi forrása a projektre kivetett termelési adó.

Az állam adótörvényének „kivágása” lehetővé teszi a ConocoPhillips számára, hogy „leírja” a projekt költségeit azokból az adókból, amelyeket a vállalat az államban végzett egyéb olajfejlesztései után fizet. A projekt és a fejlesztések majdnem 1,6 milliárd dolláros negatív bevételt eredményez 2025-ig, ami 6%-al csökkenti az állam teljes bevételét.⁸⁵ ConocoPhillips akkor nyerhet a legtöbbet, ha a projekt cash flow pozitív lesz 2031-ben, az előrejelzések szerint 10,3 milliárd dollár nettó cash flow 2043-ig és 12,8 milliárd dollár 2053-ig.

A Willow támogatói szerint a projekt azonnali és szignifikáns szerepet fog játszani az USA energiafüggetlenítésének elősegítésében. Viszont a projekt legkorábban 2028-ban tudja leszállítani az első hordókat, és még tovább tart, amíg a Biden-adminisztráció által jóváhagyott mindhárom kút teljes kapacitással megkezdí a termelést. És még ekkor is fennáll annak a

⁸⁴Willow Project Fiscal Analysis
<https://static1.squarespace.com/static/59f229bd2aeba5312c87df44/t/641002d87270a04f3c1bb861/1678770906941/Willow+Project+Fiscal+Analysis+02.28.pdf>

⁸⁵ Zoya Teirstein, Jake Bittle (2023): The dubious economic calculus behind the Willow project
<https://grist.org/energy/willow-project-economic-benefits-alaska-energy-independence/>

veszélye, hogy a globális olajellátási kép teljesen megváltozik majd, és a nyugati országok hozzáférnek majd újabb olajforrásokhoz.

Továbbá az olajkémia alapjai is kockázatot jelentenek. Az alaszakai északi lejtő alatt található kőolaj kémiája különbözik a könnyű palaolajtól és a nehezebb olajtól, amely általában olyan helyekről érkezik, mint Oroszország és Venezuela, ezért azt más olajjal kell keverni, hogy bekerülhessen a hazai finomítókba. Többnyire bizonyos típusú nyersolaj finomítására tervezték, ezért „a Willow olajának nagy része nem helyettesíti a más országokból származó importot”.⁸⁶

6. Geopolitikai helyzet

A Biden-adminisztráció jelenleg az Oroszország Ukrajna elleni háborúja miatt geopolitikai nyomással is szembesül. Az amerikai vállalatok felpörgették az olaj- és földgázexportot az elmúlt években, hogy Európa mentőövénél váljanak, míg az Európai Unió szankciókat alkalmaz az orosz fosszilis tüzelőanyagok behozatalára, így megpróbálva meggyengíteni a Kreml képességét a háború finanszírozására. Az amerikai import képes volt helyettesíteni az orosz készlet szignifikáns részét. Az európai energiaválság továbbá az energiabiztonság visszatéréséhez vezetett, amely a világ vezetőinek egyik legfontosabb problémája. A válság megkérdőjelezhetetlenné tette, hogy az olaj és a gáz továbbra is kulcsfontosságúak a világgazdaság számára. A Biden-kormányzat álláspontja⁸⁷ szerint a kínálat jelentős mértékű csökkentése – ami a klímaváltozás káros hatásainak elkerülése érdekében szükséges – pusztán tiltással nem valósítható meg. Az új fúrások leállítása világszerte egekig emelné az üzemanyagárakat, gyengítené a gazdaságokat és az éghajlati probléma kezelésének képességét. „Az energiaátmenetek a kereslet változásaitól függenek, nem csak a kínálattól. Energiatudósként úgy gondolom, hogy az elektromos járművek megfizethetőségének és a szükséges infrastruktúra fejlesztése sokkal többet jelentene az olajfelhasználás csökkentésében, mint a fúrási tilalom. Bár ez ellentmondásosnak tűnik, az európai gazdasági stabilitás elősegítésével az Egyesült Államok fosszilis tüzelőanyag-exportja is segítheti az EU-t a szénmentes energiafelhasználás felgyorsításában az elkövetkező években.”⁸⁸

⁸⁶ Zoya Teirstein, Jake Bittle (2023): The dubious economic calculus behind the Willow project <https://grist.org/energy/willow-project-economic-benefits-alaska-energy-independence/>

⁸⁷ Scott L. Montgomery (2023): 3 reasons the Willow Project Arctic oil drilling project was approved <https://www.greenpeace.org/aotearoa/story/willow-project-arctic-oil-drilling/>

⁸⁸ Scott L. Montgomery, Jackson School of International Studies, Washingtoni Egyetem

Elmondhatjuk, hogy az USA része szinte az összes nemzetközi környezetvédelmi szerződésnek, azonban a Willow Project megvalósítása elég sok kérdést vet fel a kötelezettségvállalások betartása és megvalósítása szempontjából. Az olajfúrás véghezvitele megnövelné az USA fosszilis tüzelőanyagokból származó kibocsátását, ami viszont ellentétes a nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségekkel és az abban szereplő célkitűzésekkel. Konklúzió tehát, hogy a Willow Project végrehajtása nem áll összhangban a nemzetközi környezetvédelmi szerződésekkel, azok célkitűzéseivel, ezáltal a fenntartható fejlődéssel sem.

V. Összefoglalás

Sajnálatos módon mivel az aláírt nemzetközi környezetvédelmi szerződések soft law jellegűek, így azok betartása nem kötelező jellegű. Tehát tegyük fel, hogy az USA (vagy bármely más állam) nem teljesíti 2030-ra az általa benyújtott NDC-t. Vonná-e ez maga után konkrét szankciót? A válasz sajnos: nem. A Párizsi Egyezmény alapján a szakértői bizottság inkább segítő és nem büntető jellegű, így az országoknak segíteni fog fejlődésükben, de szankciójellegű büntetést nem szab ki.

Úgy gondolom továbbá, hogy a szerződések megfelelőbb végrehajtását tudná eredményezni a szerződések konkrétabb szövegezése. Rendszerint ugyanazok a szavak ismétlődnek a szerződések szövegezésében, a „sürgetik”, „ösztönzi”, „figyelembe veszi”, „emlékeztetve” fordulnak elő, kötelező jellegű felszólítás nem szerepel. A „kell” szó legtöbb helyen csak a fejlődő államokkal való együttműködésnél, illetve azok támogatásánál fordul elő a fejlett országokra nézve. Kötelező jelleg nélkül pedig elégtelen lesz a végrehajtás is.

Erre az lenne a megoldás, hogy olyan nemzetközi környezetvédelmi szerződéseket kellene létrehozni, melyek kötelező jelleggel bírnak, és nem teljesítésük esetén szankciót is vonnak maguk után. Ezzel csak az a probléma, hogy a nagyobb, lényeges államok, például Kína, vagy az USA nem ratifikálnák, ahogy pl. az USA sem ratifikálta a Kiotói Jegyzőkönyvet sem végül. Tehát ez úgy mond egy ördögi kör: ha soft law, akkor nem teljesítik kielégítően, ha kötelező, akkor még csak alá sem írják. Pedig a világnak igazán arra lenne szüksége, hogy környezetvédelmi szempontból a legfontosabb országok is ratifikáljanak kötelező jellegű nemzetközi szerződéseket.

Viszont az ESG-szabályozásnak köszönhetően mondhatni megoszlik a belső állam és a vállalatok között az szerződésekből eredő felelősség. Az ESG olyan irányelveket és követelményeket foglal magában, amelynek célja három (environmental, social, governance, azaz környezeti, társadalmi és irányítási) pillér mentén a vállalatok fenntarthatóbb működése.

Igaz, a vállalatoknak az ESG-szemponatok alapján kell fenntartható módon működniük, de ezek a szempontok pedig összhangban vannak az egyezményekben foglalt célkitűzésekkel. Emiatt az EU-s államok ösztönzik a vállalatokat a szempontok teljesítésére, illetve beszámolót is kell erről készíteniük a vállalatoknak. Így voltaképp a vállalatok például szén-dioxid kibocsátásának csökkentésével az adott állam szén-dioxid kibocsátása is csökken. 2022-ben az USA-ban is elindult egy ESG-szabályozásra irányuló javaslat a U.S. Securities and Exchange Commission, vagyis az Egyesült Államok Értékpapír- és Tőzsd felügyelete (továbbiakban: SEC) által.⁸⁹ Majd 2024. március 6-án a SEC elfogadta ezt a szabályozást, mely szerint a vállalatoknak többek között közzé kell tenniük a befektetők számára az éghajlati kockázatokat, környezeti hatásokat az éves jelentéseikben, melyek lényeges hatást gyakorolnak vagy gyakorolhatnak a befektetők üzleti stratégiájára, illetve pénzügyi helyzetére, valamint az éghajlati kockázat mérséklése érdekében végzett tevékenységet és az azzal kapcsolatosan felmerült kiadásokat is. Véleményem szerint, a Willow Project minden bizonnyal gyengítené az amerikai vezető szerepet a nemzetközi éghajlatváltozási szintéren egy olyan időszakban, amikor a globális vezetőknek sürgősen meg kell lépniük a szén-dioxid-kibocsátás csökkentését. Willow jóváhagyása tragikus hiba, amelyet az Egyesült Államok és a világ nem engedhet meg magának.⁹⁰

Úgy gondolom a projekt pozitív és negatív oldala is érthető, hiszen egyik oldalról többek között munkahelyeket teremtené, az USA számára rengeteg olajat termelne és egy idő után ez rengeteg bevételt is jelentene; a mérleg másik oldalán viszont ott van a természetes környezetünk, ami védelemre szorul, illetve az egészséges jövő a következő generációk számára. Felmerül a kérdés, hogy vajon mindaz, ami miatt támogatni lehetne a Willow-t, megéri-e a sok negatív behatást a környezetünkre, jövőnkre? Még hozzá úgy, hogy ezeket az évtizedeket inkább arra kellene fordítani, hogy a jövő generációi számára egy tiszta és élhető környezetet biztosítsunk, ugyanis mindenkinek megvan ehhez a joga. Természetesen nem csak a Willow Project említhető itt, hanem rengeteg egyéb környezetszennyező tényező is.

Az is nagy politikai hullámvasutat jelent, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatos környezetvédelmi kötelezettségek változhatnak folyamatosan attól függően, hogy éppen ki van az elnökségi poszton. Barack Obama elnöksége alatt például a szén-dioxid-kibocsátás 9 százalékkal csökkent, miközben az Egyesült Államok gazdasága több, mint 10

⁸⁹ SEC Proposal about ESG Investment Practices (2022) <https://www.sec.gov/newsroom/press-releases/2022-92>

⁹⁰ Jeff Turrentine (2023): Why the Willow Project Is a Bad Idea <https://www.nrdc.org/stories/why-willow-project-bad-idea>

százalékkal nőtt,⁹¹ és még a Párizsi Megállapodást is ratifikálta. Majd Donald Trump lett az államfő és amint lehetett, megindította a kilépési folyamatot az egyezményből. Őt követte Joe Biden, aki ezt visszavonta, és több környezeti utasítását is hatályon kívül helyezte elődjének. Biden valamelyest azért eleget tett a kampányában tett ígéretének a Willow Project elfogadásának ellenére is, ugyanis 2022-ben aláírta az Inflation Reduction Act-et, magyarul az Inflációcsökkentési Törvényt (továbbiakban: IRA). A törvényt úgy emlegetik, mint az amerikai „történelem legjelentősebb jogszabálya a klímaválság kezelésére.”⁹² Az IRA az USA legnagyobb éghajlati és energetikai befektetése, amely lehetővé teszi az Egyesült Államok számára az éghajlati változás leküzdését, hatásainak kezelését, elősegíti a környezeti igazságszolgáltatást és biztosítja az USA vezető szerepét a hazai tiszta energia gyártásban, így az USA rátérhet a Biden-Harris adminisztráció által kitűzött környezeti célokhoz vezető útra, miszerint az USA elérheti a nettó zéró szén-dioxid kibocsátást 2050-ig. A törvény rendelkezéseinek nagy része 2023. január elsején lépett hatályba. Az IRA adókedvezményt biztosít bizonyos feltételek fennállásakor többek között a háztartások energiahatékony korszerűsítése esetén (például napelemek telepítése), elektromos járművek vásárlása esetén (melynek köszönhetően megnégyszereződött az elektromos autóvásárlások száma az USA-ban⁹³), illetve adóköteles vállalkozások és bizonyos adómentes szervezetek számára is, amelyek jogosultak az adójóváírások közvetlen kifizetésére.

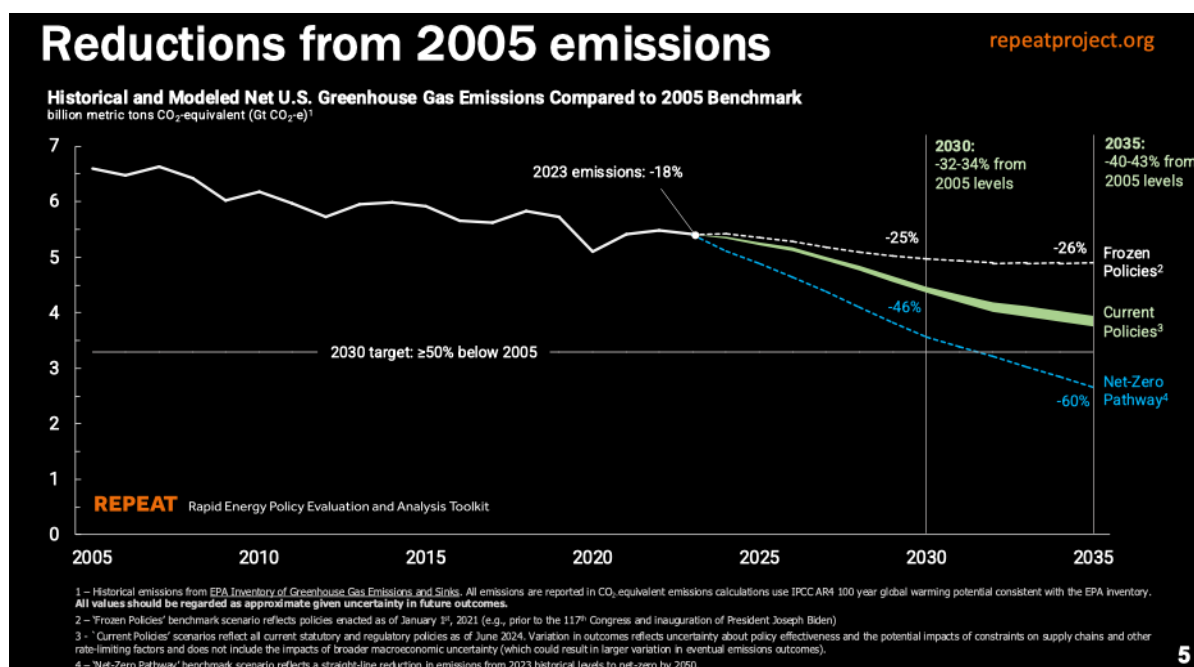
Mindennek ellenére a Rapid Energy Policy Evaluation and Analysis Toolkit (továbbiakban: REPEAT) tanulmánya alapján az Egyesült Államok 2030-ra várhatóan csak 32-34%-kal csökkentheti az üvegházhatású gáz kibocsátásait a 2005-ös szinthez képest.⁹⁴ Viszont az USA által benyújtott NDC szerint 50%-al kellene csökkenteniük az állam kibocsátását 2030-ig. És itt megint csak felmerül a kérdés, hogy szankcionálva lesz az USA emiatt? A válasz nemleges. De kijelenthetjük, hogy legalább részese az egyezményeknek.

⁹¹President Obama on Climate and Energy. A Historic Commitment to Protecting the Environment and Addressing the Impacts of Climate Change <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-record/climate>

⁹² Dr. Bíró Kinga (2023): Az USA új klímavédelmi csomagja <https://klimapolitikaiintezet.hu/elemzes/usa-uj-klimavedelmi-csomag>

⁹³Inflation Reduction Act. Two Years Later. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2024/08/16/fact-sheet-two-years-in-the-inflation-reduction-act-is-lowering-costs-for-millions-of-americans-tackling-the-climate-crisis-and-creating-jobs/>

⁹⁴ Jenkins, J. D., Farbes, J., & Jones, R. (2024). Climate Progress 2024: REPEAT Project's Annual U.S. Emissions Pathways Update. REPEAT Project. Princeton University ZERO Lab, <https://doi.org/10.5281/zenodo.13345138>

95

További véleményem szerint olyan környezetvédelmi intézkedésekre van szükség, melyek a politikától függetlenek. Hiszen a környezetünk védelmének nem attól kellene függenie, hogy éppen ki tölti be a politikai vezetői pozíciót, hanem attól, hogy milyen szinten szükséges fejleszteni a környezetvédelmi intézkedéseket, hogy a jövő generációi számára is egy élhető jövőt tudjunk biztosítani. Dolgozatom befejezéskor az USA-ban éppen az új elnökválasztási kampány van folyamatban, viszont ebben az időszakban kerül újraválasztásra a Szenátus egyharmada és a Képviselőház is. Ez amiatt izgalmas politikai szempontból, ha ugyanis az elnök aláír valamit, azt a Szenátusnak még jóvá kell hagynia. Reméljük az új adminisztráció virágzó jövőt jelent belső jogi és nemzetközi szinten is a környezetvédelem számára. Hiszen mindenkinek megvan a joga ahhoz, hogy egy egészséges környezetben éljen.

Dolgozatom elején említettem a „Climate Clock”-ot, mely azt az időt számolja vissza, amely az emberiség számára hátra van a globális felmelegedés korlátozására. Tanulmányom befejezésekor 4 év 269 nap 5 óra 1 perc 7 másodperc volt hátra.

⁹⁵ Jenkins, J. D., Farbes, J., & Jones, R. (2024). Climate Progress 2024: REPEAT Project's Annual U.S. Emissions Pathways Update. REPEAT Project. Princeton University ZERO Lab, [10.5281/zenodo.13329079](https://zenodo.org/record/13329079).

VI. Irodalomjegyzék

1. Jogforrások és egyéb dokumentumok

- Constitution of the United States of America, magyarul az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya (1787)
- Administrative Procedure Act, 5 U.S.C. §§ 551–559, magyarul az Adminisztratív Eljárási Törvény (1946)
- Congressional Declaration of National Environmental Policy, 42 U.S.C. 4331. §, magyarul Kongresszusi Nyilatkozat a Nemzeti Környezetvédelmi Politikáról (1969)
- Clean Water Act, magyarul a Tiszta Vívről szóló törvény (1972)
- Endangered Species Act, magyarul a Veszélyeztetett Fajokról szóló törvény (1973)
- 1988. évi Montreali jegyzőkönyv az ózonréteget lebontó anyagokról (1988)
- ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény (1992)
- Kiotói Jegyzőkönyv (1997)
- Supreme Court of the United States, Mobil Oil Exploration And Producing Southeast, Inc. v. United States Of America (2000)
- Párizsi Megállapodás (2015)
- Decision 1/CMA.3 Glasgow Climate Pact (2021)
- The United States District Court for The District of Alaska. Sovereign Inupiat for a Living Arctic v. Bureau of Land Management (2021)
- Inflation Reduction Act, magyarul az Inflációcsökkentési Törvény (2022)

2. Források

- Climate Change Secretariat: United Nations Framework Convention on Climate Change: Handbook. Bonn, Germany, 2006.
- Faragó T.; Gyebnár I.; Lánszki I.; Mersich I.; Mika J.; Pálvölgyi T.; Poós M.; Sudár J.; Szalai S.; Szerdahelyi Gy.; Szoboszlai M.: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Keretegyezménye az Éghajlatváltozásról. ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia Magyar Nemzeti Bizottsága, Budapest, 1992. (szerk.: Faragó T.; Pálvölgyi T.)
- Faragó Tibor: Az egyezményben Részesek Konferenciájának ülésszaka és a kiotói megállapodás elemei; Faragó T.; Foltányi Zs.; Pálvölgyi T.; Poós M.: Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése: Kiotói Jegyzőkönyv az ENSZ

Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez és a hazai feladatok. (szerk.: Faragó T.)
Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest, 1998.

- Faragó Tibor: „A párizsi klímátárgyalások eredményei” Magyar Energetika, 2016/1.
- Henriett Horváth: A környezetvédelem alkotmányos szabályainak jelentősége az USA-ban, tekintettel a 2016. évi elnökválasztás eredményére, 2016.
<https://arsboni.hu/kornyezethez-valo-jog-hianya-az-amerikai-alkotmanyban/>
- IPCC, 2014: Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland
- Klein, Daniel - Carazo, María Pía - Doelle, Meinhard - Bulmer, Jane - Higham, Andrew (eds.): The Paris Agreement on Climate Change - Analysis and Commentary. (szerk.: Daniel Klein, María Pía Carazo, Meinhard Doelle, Jane Bulmer, Andrew Higham) Oxford University Press, New York, USA, 2017.
- Magnus, Ulrich: Climate Change: International Law and Global Governance: Volume I: Legal Responses and Global Responsibility: Injunctions against Climate Change? (szerk.: Oliver C. Ruppel, Christian Roschmann and Katharina Ruppel-Schlichting); Nomos Verlagsgesellschaft mbH, Germany, 2013.
- Mayer, Benoit: The International Law on Climate Change, The Chinese University of Hong Kong; Cambridge University Press, New York, 2018.
- Nagy Sándor Gyula: A környezethez való jog és a Kiotói Jegyzőkönyv. Budapest, 2006.
- Németh-Kiss Szófia: A Glasgow-i klímacsúcs. KÖZJAVAK, VIII. évfolyam, 2022/2.
- Reins, Leonie and van Calster, Geert : Introduction –The Paris Agreement on Climate Change.; The Paris Agreement On Climate Change, A Commentary, (szerk.: Geert Van Calster, Leonie Reins), Edward Elgar Publishing, Inc., Massachusetts USA, 2021.
- The United States’ Nationally Determined Contribution Reducing Greenhouse Gases in the United States: A 2030 Emissions Target
- Vann, Adam (törvényhozási jogi tanácsadó): The Willow Project: History and Litigation, Congressional Research Service, 2023.

3. Internetes források

- Alaska's Willow oil project is controversial. Becky Bohrer, Matthew Brown, Matthew Daly (2023): <https://apnews.com/article/alaska-oil-drilling-biden-environment-climate-c39147c8ae1797aab9cb27219bf92675>
- America Is All In. Take Action. <https://www.americaisallin.com/take-action>
- Az éghajlatváltozás okai, üvegházhatású gázok https://climate.ec.europa.eu/climate-change/causes-climate-change_hu
- Az ENSZ éghajlatváltozási konferenciája (COP26) – a világ vezetőinek csúcstalálkozója (Glasgow, Egyesült Királyság, 2021.11.01.) <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/international-summit/2021/11/01/>
- Climate Clock <https://climateclock.world/>
- CO2 Emission by Country, 2024. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/co2-emissions-by-country>
- COP28 UAE <https://www.cop28.com/en/news-and-media/cop28-uae-everything-you-need-to-know-about-this-years-biggest-climate-conference>
- Council on Environmental Quality <https://www.whitehouse.gov/ceq/>
- Dr. Bíró Kinga (2023): Az USA új klímavédelmi csomagja <https://klimapolitikaiintezet.hu/elemzes/usa-uj-klimavedelmi-csomag>
- Ella Nilsen (2023): Federal judge rules Willow Project construction can move forward as environmental groups' lawsuits proceed <https://edition.cnn.com/2023/04/03/politics/willow-project-injunction-ruling-climate/index.html>
- Ella Nilsen, CNN (2023): What to know about the controversial Willow oil drilling project in Alaska <https://edition.cnn.com/2023/03/07/politics/willow-project-alaska-oil-explained-climate/index.html>
- Environmental Defense Fund. <https://www.edf.org/>
- Fifth Amendment Takings Law. <https://www.justice.gov/enrd/natural-resources-section/fifth-amendment-takings-law>
- H.R.49 - Naval Petroleum Reserves Production Act of 1976
- Inflation Reduction Act. Two Years Later. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2024/08/16/fact-sheet-two-years-in-the-inflation-reduction-act-is-lowering-costs-for-millions-of-americans-tackling-the-climate-crisis-and-creating-jobs/>

- Jelentés az éghajlatváltozásnak a fejlődő országok veszélyeztetett lakosságára gyakorolt hatásairól https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0115_HU.html
- Jeff Turrentine (2023): Why the Willow Project Is a Bad Idea <https://www.nrdc.org/stories/why-willow-project-bad-idea>
- Jenkins, J. D., Farbes, J., & Jones, R. (2024). Climate Progress 2024: REPEAT Project's Annual U.S. Emissions Pathways Update. REPEAT Project. Princeton University ZERO Lab, <https://doi.org/10.5281/zenodo.13345138>
- NEPA.GOV <https://ceq.doe.gov/>
- NPR-A Sale Statistics 1999 to Present https://www.blm.gov/sites/blm.gov/files/documents/files/Oil_Gas_Alaska_NPR-A_LeaseSale_Statistics_1999toPresent.pdf
- President Obama on Climate and Energy. A Historic Commitment to Protecting the Environment and Addressing the Impacts of Climate Change <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-record/climate>
- Protect the Arctic. Take Action. <https://www.protectthearctic.org/i-can-help>
- Scott L. Montgomery (2023): 3 reasons the Willow Project Arctic oil drilling project was approved <https://www.greenpeace.org/aotearoa/story/willow-project-arctic-oil-drilling/>
- SEC Proposal about ESG Investment Practices (2022) <https://www.sec.gov/newsroom/press-releases/2022-92>
- Stop Willow. <https://stopwillow.org/>
- The Glasgow Climate Pact – Key Outcomes from COP26 <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-glasgow-climate-pact-key-outcomes-from-cop26>
- The United States' Nationally Determined Contribution. Reducing Greenhouse Gases in the United States: A 2030 Emissions Target <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/United%20States%20NDC%20April%2021%202021%20Final.pdf>
- Willow Project Fiscal Analysis <https://static1.squarespace.com/static/59f229bd2aeba5312c87df44/t/641002d87270a04f3c1bb861/1678770906941/Willow+Project+Fiscal+Analysis+02.28.pdf>

- Will Kenton (2021): What Is the Environmental Protection Agency (EPA)? What It Does <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-protection-agency.asp>
- Zoya Teirstein, Jake Bittle (2023): The dubious economic calculus behind the Willow project <https://grist.org/energy/willow-project-economic-benefits-alaska-energy-independence/>

VII. Ábrajegyzék

- 1. ábra 21. oldal: The United States' Nationally Determined Contribution Reducing Greenhouse Gases in the United States: A 2030 Emissions Target https://jdsupra-html-images.s3-us-west-1.amazonaws.com/11953_af61c12f7fbe6e2c141394d19b43addc.PNG
- 2. ábra 28. oldal: Reuters (2023): What Is the Willow Project in Alaska, and Why Do Green Activists Oppose It? [https://gray-ktuu-prod.cdn.arcpublishing.com/resizer/L8_s4PyJUlatKILPrRktkpVN4-4=/1200x675/smart/filters:quality\(85\)/cloudfront-us-east-1.images.arcpublishing.com/gray/SXMYM42XUYWFDTTMVULTFLDAQE.jpg](https://gray-ktuu-prod.cdn.arcpublishing.com/resizer/L8_s4PyJUlatKILPrRktkpVN4-4=/1200x675/smart/filters:quality(85)/cloudfront-us-east-1.images.arcpublishing.com/gray/SXMYM42XUYWFDTTMVULTFLDAQE.jpg)
- 3. ábra 39. oldal: Jenkins, J. D., Farbes, J., & Jones, R. (2024). Climate Progress 2024: REPEAT Project's Annual U.S. Emissions Pathways Update. REPEAT Project. Princeton University ZERO Lab, [10.5281/zenodo.13329079](https://doi.org/10.5281/zenodo.13329079).